

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ISLAMISTICKÝ TERORISMUS

Autor práce: Adesa Ugljaninová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2020

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Adesa Ugljaninová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Islamistický terorismus

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Islamic terrorism

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul):

Doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D

E-mail: danics.stefan@polac.cz

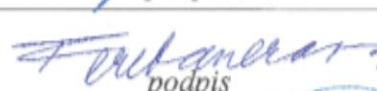
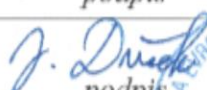
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): listopad 2018

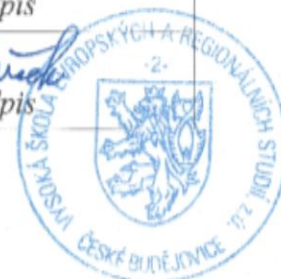
Cíl bakalářské práce:

Cílem práce je představení minimální definice terorismu a charakteristika islamistického terorismu jako globální bezpečnostní hrozby. A analýza aktuálních projevů IS v EU. Zároveň budou popsány politické a právní protiteroristické nástroje Evropské unie a její opatření vůči radikalizaci.

Student: Adesa Ugljaninová	30. 10. 2018 datum	 podpis
Vedoucí práce: Doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D	1. 11. 2018 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D	19. 11. 2018 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	27. 11. 18 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	3. 12. 2018 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Ing. Dr. Štefan Danicsovi Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

UGLJANINOVÁ, A. *Islamistický terorismus : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2020. xxx s. Vedoucí bakalářské práce : doc. Ing. Dr. Štefan Danics Ph.D.

Klíčová slova: terorismus, Islámský stát, džihád, proti-teroristická opatření, bezpečnost

Bakalářská práce vymezuje pojem terorismus, islámský fundamentalismus, džihád a další pojmy související s islamismem. Důkladněji se zaměřuje na organizaci Islámský stát a popisuje teroristické útoky této organizace především v Evropě, ale i mimo Evropu. Práce představuje různé typologie terorismu z hlediska motivace a dále se zaměřuje na protiteroristickou politiku a její opatření v boji proti terorismu. Praktická část bakalářské práce s sebou přináší náhled respondentů na terorismus, migraci a bezpečnost v České republice.

ABSTRACT

UGLJANINOVÁ, A. *Islamic Terrorism :Bachelor Thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2020. xxx p. Supervisor : doc. Ing. Dr. Štefan Danics

Key words: Terrorism, Islamic state, jihad, anti- terrorism measures, security

This bachelor thesis defines concepts terrorism, Islamic fundamentalism, jihad and another concepts related to Islamic terrorism. Thesis thoroughly focuses on organization Islamic state and describes terroristic attacks of the organization mainly in the Europe, but also outside the Europe. Thesis presents various typology of terrorism from the point of motivation and in the further it focuses on anti-terrorism policy with measures and instruments in the fight against terrorism. Practical part of bachelor thesis brings with it preview of respondents on concepts terrorism, migration and security in the Czech republic.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Základní charakteristika terorismu a jeho typologie.....	12
2.1 Definice terorismu	12
2.2 Hlavní cíl terorismu	14
2.3 Typologie terorismu.....	15
2.3.1 Politicky či ideologicky motivovaný terorismus.....	16
2.3.2 Politický terorismus	16
2.3.3 Náboženský terorismus	18
2.3.4 Monotematický terorismus.....	19
2.3.5 Kriminální terorismus	20
2.3.6 Psychotický (patologický) terorismus	21
3 Islamistický terorismus jako globální bezpečnostní hrozba.....	22
3.1 Charakteristika islamistického terorismu.....	22
3.2 Charakteristika globálního terorismu.....	23
3.2.1 Tři úhly pohledu na hrozbu globálního terorismu	24
3.3 Islámský stát.....	25
3.3.1 Džihád.....	26
3.3.2 Globální chalífát	27
3.3.3 Ideologie a symboly Islámského státu	28
3.3.4 Islámský fundamentalismus	29
3.3.5 Propaganda Islámského státu	29
3.4 Teroristické útoky IS v Evropě.....	30
3.4.1 Teroristické útoky v Paříži.....	31
3.4.2 Atentáty v Bruselu	31
3.4.3 Teroristický útok v Londýně.....	32

3.4.4	Teroristický útok v Barceloně	32
3.5	Teroristické útoky IS mimo Evropu	32
3.5.1	Teroristické útoky v Tunisku	32
3.5.2	Útoky na mešity v arabských zemích	33
3.5.3	Atentát v Bejrútu	33
3.5.4	Střelba v San Bernardinu	33
4	Protiteroristické nástroje Evropské unie.....	34
4.1	Politické nástroje Evropské unie	34
4.1.1	Evropská bezpečnostní strategie (2003)	35
4.1.2	Stockholmský program s akčním plánem (2010).....	37
4.1.3	Strategie vnitřní bezpečnosti EU	37
4.1.4	Evropský program pro bezpečnost (2015-2020).....	39
4.1.5	Prohlášení k boji proti terorismu (Marid, 2004).....	41
4.1.6	Akční plán EU na boj proti terorismu (2004)	42
4.1.7	Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005)	43
4.1.8	Akční plán EU boje proti terorismu (2006)	44
4.1.9	Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů (2004).....	45
4.1.10	Program solidarity EU (CBRN)	45
4.1.11	Ochrana kritické infrastruktury v boji s terorismem (2004)	46
4.2	Nová protiteroristická opatření od roku 2015	47
4.2.1	Směrnice o boji proti terorismu.....	47
4.2.2	Směrnice o opatření proti praní peněz nebo financování terorismu.....	48
4.3	Právní nástroje Evropské unie	49
4.3.1	Europol.....	49
4.3.2	Eurojust.....	51
4.3.3	Úmluva EU o vzájemné pomoci ve věcech trestních	52
4.3.4	Společné vyšetřovací týmy	53
4.3.5	Evropský zatýkací rozkaz	54

4.3.6	Prümská smlouva.....	55
5	Dotazníkové šetření.....	56
	Závěr	63
	Seznam použitých zdrojů	64
	Seznam zkratk.....	69
	Seznam tabulek a grafů.....	71

Úvod

Islamistický terorismus představuje největší globální bezpečnostní hrozbu 21. století. Vzhledem ke stále vzrůstajícímu počtu teroristických útoků se tento fenomén stává dominantou v dnešní společnosti a to díky medializaci na sociálních sítích. Lze ho tak považovat za běžnou součást lidských životů. Jakákoliv informace šířící se o teroristických útocích však zasévá strach, paniku a obavy v každém z nás, což je cílem islámských teroristů, kteří se snaží bezprostředně uplatňovat násilí a brutalitu při řešení ať už politických či jiných problémů. Teroristické útoky však s sebou přináší mnohé problémy, jako je především migrace ze zemí Blízkého východu, které jsou zpustošené válkou.

Téma bakalářské práce bylo vybráno zejména, protože se jedná o jeden z nejaktuálnějších jevů této doby a také z důvodu osobního zájmu o tuto problematiku a přiblížení islámského fundamentalismu.

Bakalářská práce obsahuje dvě základní části a to teoretickou a praktickou. První část práce se věnuje v první kapitole především vymezení pojmu terorismus, hlavním cílům a jeho typologii. Druhá kapitola se zabývá islamistickým terorismem, který dnes představuje jednu z největších globálních bezpečnostních hrozeb a dále tato kapitola poukazuje na analýzu aktuálních projevů IS. A v neposlední řadě třetí kapitola se orientuje na opatření vůči radikalizaci spolu s právními a politickými protiteroristickými nástroji EU.

Druhá praktická část bakalářské práce se zaměřuje na získání odpovědí od respondentů dotazníkového šetření na danou problematiku. Jak respondenti pohlíží na terorismus, co si představují pod tímto pojmem a především, zda považují svou zemi za bezpečnou, nebo se obávají teroristického útoku. Dotazníkové šetření s sebou přináší i minimální náhled na názory respondentů týkajících se migrace a islámské víry.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Autorka představí minimální definici terorismu a jeho typologii. V tomto ohledu autorka charakterizuje islamistický terorismus, který dnes představuje globální bezpečnostní hrozbu, včetně jeho aktuálních projevů se zaměřením na Islámský stát. Dále jsou popsány politické a právní protiteroristické nástroje Evropské unie a její opatření vůči radikalizaci.

Cílem bakalářské práce je vymezení minimální definice terorismu a jeho typologie. Následně se autorka zaměří na analýzu aktuálních projevů Islámského státu a na charakteristiku islamistického terorismu jako globální bezpečnostní hrozby. Dále jsou zde předložena opatření vůči radikalizaci spolu s právními a politickými nástroji Evropské unie.

Praktická část bakalářské práce nastíní pohled respondentů na danou problematiku za pomoci dotazníkového šetření vytvořeného na serveru www.surveymonkey.com, šířeného na sociálních sítích.

2 Základní charakteristika terorismu a jeho typologie

2.1 Definice terorismu

Ještě na počátku devadesátých let, plných velkých očekávání nekonfrontačního vývoje mezinárodních bezpečnostních vztahů a rozsáhlé mezinárodní bezpečnostní spolupráce, byl terorismus považován nikoli za bezpečnostní hrozbu, ale pouze za riziko. Pohled se změnil až v druhé polovině devadesátých let minulého století, po prvních teroristických úderech a desítkami mrtvých a se stovkami zraněných lidí. Mezníkem zcela zásadního významu se staly teroristické útoky 11. 9. 2001. Od té doby se již o terorismu hovoří jako o závažné a naléhavé bezpečnostní hrozbě a diskutuje se o možnostech, jak mu čelit. Vedou se nekonečné spory o tom, jaké jednání lze pod pojmem „terorismus“ zahrnout a jaké pod něj naopak nepatří.

Ministerstvo obrany USA vymezuje terorismus „jako záměrné používání násilí s cílem vyvolávat strach a jeho prostřednictvím nutit veřejnou správu nebo společnost, aby něco udělala, nebo naopak neudělala, nebo dělat přestala. Cíle terorismu mají ideologickou, náboženskou, politickou povahu. Dále je terorismus definován jako „protiprávní používání síly nebo hrozby násilí, které je často motivováno náboženským, politickým nebo ideologickým přesvědčením. Jeho cílem je šířit strach a nutit vlády nebo společnosti, aby se chovaly podle politických záměrů teroristů.“¹

Paul Pillar, někdejší zástupce ředitele protiteroristického odboru při CIA, uvádí čtyři základní rysy terorismu: „záměrnost a delší cílevědomá příprava; jeho motivy nikdy nemají zločineckou povahu, ale politický cíl (změna stávajícího uspořádání); útočí se na civilní cíle; teroristických činů se nedopouštějí pravidelně armády, ale především protistátní skupiny a organizace.“²

Evropský parlament (EP) v listopadu 2001 pod pojem „terorismus“ zahrnul „záměrně páchané činy jednotlivců nebo skupin proti jedné nebo několika zemím, jejich institucím či státním příslušníkům s cílem zavraždit je a ohrožovat jejich základní lidské svobody, demokracii, úctu k lidským právům a k vládě práva“.³

¹ TICHÝ, L. a kol. Terorismus a energetika na Blízkém východě a v severní Africe, dopady pro EU a ČR. Praha : Vydavatelství : Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2017, s. 25.

² PILAR, P. Terrorism and U. S. Foreign Policy. Washington : Brookings Institution Press, 2001.

³ TICHÝ, L. a kol. Terorismus a energetika na Blízkém východě a v severní Africe, dopady pro EU a ČR. Praha : Vydavatelství : Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2017, s. 25.

Pascal Boniface, ředitel Ústavu mezinárodních a strategických vztahů v Paříži, uvádí, že „terorismus je nepřímá strategie, zaměřená na nátlak na země Západu, která ale nepodstupuje riziko války a snaží se co nejvíce omezovat možnosti odhalení autorů teroristických akcí.“⁴

Zajímavá je také definice OSN, kterou schválila rezoluce číslo 1373 (2001). Ta tvrdě odsoudila teroristické útoky z 11. 9. 2001 a označila je za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. O tři roky později přišla rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1566 (2004), jež terorismus charakterizovala jako zvláště nebezpečný jev, který „zasévá strach mezi obyvatelstvem, zastrahuje obyvatelstvo a na vládách nebo mezinárodních organizacích si vynucuje, aby přijímaly určitá opatření, nebo aby je naopak nepřijímaly.“⁵

Terorismus je obecně chápán jako násilná metoda činnosti extremistických hnutí, pro kterou je typické organizované a plánovité destruování a vraždění nebo hrozba těmito postupy k zastrahování a vydírání státních orgánů, obyvatelstva, za účelem dosažení určitých, ať již politických, národnostních či jiných cílů daného extremistického hnutí. Extremistická hnutí jsou z těchto důvodů chápána jako klasické prostředí pro vznik politicky zaměřeného terorismu. V takovém případě by se ideologické důvody aktivit extremistických hnutí staly pouze zástupným problémem. Terorismus je metodou zastrahování politických odpůrců hrozbou a užitím násilí. Smyslem nastolení teroru je vytvořit extrémně silný psychický nátlak na jednotlivce i skupiny obyvatelstva. Nejčastějšími projevy teroru jsou atentáty, bombové útoky, únosy, ale i tzv. „veřejné popravy“.⁶

Termín terorismus pochází z latinského pojmu značící zastrahovat či nahánět strach. Najít přijatelnou definici, která by mohla mít univerzální význam v politické a hlavně právní oblasti, je však velmi obtížné a dosud se to nepodařilo.⁷

⁴ BONIFACE, P. *Les guerres de demain*. Paris : Seuil, 2002.

⁵ Stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston přednesené dne 31. května 2016. [online]. CURIA : [cit.2020-03-07]. Dostupné z WWW: <http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=54BB67CAB5755CA004B52BF898ABBE2B?docid=179041&text=&doclang=CS&pageIndex=0&cid=7801641.html>.

⁶ CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořinkové a Jana Tuláčka, 2001, s. 26.

⁷ PIKNA, Bohumila. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*. Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořinkové a Jana Tuláčka, 2006, s. 25.

Mezi základní charakteristické znaky, které vymezují terorismus lze uvést například tyto:

- *Jedná se zpravidla o předem promyšlenou a plánovanou činnost.*
- *Akteři své jednání chápou jako poslání, které má přispět k naplnění jejich vize*
- *Působí infiltrovaně a v přísném utajení*
- *Zahrnuje nezákonné užití nebo hrozbu užitím různých forem násilí*
- *Útoky jsou zaměřeny na nezúčastněné civilní obyvatelstvo a civilní cíle*
- *Primárním účelem je vyslat vážné zastrašující poselství*
- *Obvykle je realizován nestátními skupinami či organizacemi*

Terorismus, respektive jeho formy, lze považovat za metodu přesvědčování prostřednictvím zastrašování, jejímž cílem je zpochybnění legitimacy vládnoucí garnitury prostřednictvím vyvolání chaosu ve společnosti, upoutáním pozornosti na určitou problematiku či dosažení konkrétního, přesně definovaného cíle.⁸

2.2 Hlavní cíl terorismu

Hlavním cílem teroristů je větší pospolitost lidí – skupina, režim či celá společnost, proti nimž je útok veden a jejichž způsob uvažování a chování má ovlivnit, kdežto za sekundární terč lze označit jednotlivce, bezprostřední oběti útoku, kteří s bezprostředními příčinami teroristického jednání sice mohou, ale nemusí souviset. I v tom spočívá rozdíl mezi atentátem a teroristickým útokem, není-li však atentát vykonán za účelem současně zastrašit větší pospolitost lidí, např. vládnoucí režim. Zatímco guerilloví bojovníci se spoléhají na zpravidla dobrovolnou (fyzickou) podporu vlastního obyvatelstva, teroristé se spoléhají na (iracionální, vynucenou) psychickou podporu obyvatelstva cizího.

K maximalizaci psychologických účinků terorismu je navýsost důležité vyvolat pocit nebezpečí nikoliv jen u vybraných členů či skupin společnosti, relevantních pro teroristy z titulu své funkce, politického přesvědčení či společenského významu. Záměrem často bývá vzbudit pocit nejistoty a reálného fyzického ohrožení ve všech lidech bez rozdílu.⁹ Jak zdůrazňuje MICHAEL WALZER, „záměrem [systematického terorizování celého

⁸ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008. s. 8.

⁹ SOULEIMANOV, E. Terorismus : pokus o porozumění : Terorismus: Pokus o terminologickou jasnost. Praha : Sociologické nakladatelství, 2010. s. 40.

obyvatelstva] je podkopat morálku národa či třídy, podrýt jejich solidaritu. Metodou je náhodné zabíjení nevinných lidí. Nahodilost je klíčovou součástí teroristické činnosti.¹⁰

2.3 Typologie terorismu

Podobně jako pokus o definici a přesné vymezení terorismu je velmi obtížná i jeho typologie. Existuje mnoho různých kritérií, které mají za následek vznik desítek typologických přehledů, většinou však lze jen obtížně přesně definovat jednotlivé směry a zařadit tak teroristické organizace do bezchybných schémat.

První pokusy o identifikaci typů teroru učinil v roce 1964 THOMAS PERRY THORNTON. Rozeznával tehdy dva druhy – a to teror agitační a vynucený. Cílem agitačního neboli podněcujícího teroru je ukázat všem potenciálním spojencům, že ozbrojený boj proti stávajícímu režimu je možný, vhodný a účelný (italské Rudé brigády a německá Frakce Rudé armády). Hlavním cílem je vytvořit podmínky a připravit prostředí pro občanskou válku, jež by vyústila ve svržení daného režimu a zajistila jeho nahrazení novým revolučním zřízením. Naopak formu vynuceného teroru shora uplatňují státní struktury ochotné použít jakýchkoli prostředků na ochranu své moci před politickými protivníky, tzv. státní terorismus.¹¹

Vzhledem ke skutečnosti, že k teroristickým akcím dochází z řady různých pohnutek, lze s velkou mírou zobecnění vymezit několik základních typů terorismu právě na základě těchto motivů. Relevantním faktorem ovlivňujícím celý proces stanovování specifických cílů teroristických akcí je motivace neboli důvody realizace terorismu. Jedná se o poměrně členitou skupinu zahrnující politické, náboženské, kriminální či psychotické důvody, na jejichž základě jsou klasifikovány jednotlivé typy terorismu. Typologie zahrnuje klasifikaci terorismu na jednotlivé druhy, nejedná se však o formy terorismu, neboť ty představují použité prostředky při vlastní realizaci teroristického činu. Z hlediska základního stanovení hrozeb a jejich předcházení je následující přehled vymezen především na základě motivace teroristů.¹²

Typologie terorismu podle motivace:

¹⁰ Walzer, M. Just and Unjust Wars. A Moral Argument with Historical Illustrations. New York : Basic Books, 1992, s.197.

¹¹ THORNTON, T. P. Terror as a Weapon of Political Agitation. In Internal War: Problems and Approaches. New York : Free Press of Gleonce, 1994, s.22-24.

¹² ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s. 47.

- *Politicky či ideologicky motivovaný terorismus*
 - *Politický terorismus (subverzivní a represivní)*
 - *Náboženský terorismus*
 - *Monotematický terorismus (např. ekologický)*
- *Kriminální terorismus*
- *Psychotický (patologický) terorismus*¹³

2.3.1 Politicky či ideologicky motivovaný terorismus

Politicky či ideologicky motivovaný terorismus je velice mnohotvárným fenoménem, který může nabývat nejrůznějších podob v závislosti na mocensko-politických a kulturně-sociálních podmínkách, v nichž je realizován, a k jeho realizaci dochází z kolektivních pohnutek, bez hledání přímých materiálních výhod.¹⁴

2.3.2 Politický terorismus

Podle MAXMILIÁNA STRMISKY, politický terorismus představuje politicky motivovanou a zdůvodňovanou metodu (způsob boje, strategii) víceméně systematického používání násilí (nejčastěji ozbrojeného násilí, záměrně nerespektujícího válečné konvence), jejímž hlavním cílem je dosažení určitého psychologického afektu svým dosahem obvykle překračujícího okruh přímých obětí či svědků útoku, efektu, vzhledem k jehož předpokládanému politickému významu je bezprostřední fyzický účinek násilné akce druhořadý. Organickou součástí tohoto efektu je moment zastrašování, terorizování cílového publika nebo alespoň určitého sektoru cílového publika, což ovšem neznamená, že se jedná o součást jedinou a nezbytně dominantní.¹⁵

Mezi charakteristické znaky, které vymezují politický terorismus můžeme uvést:

- *Jedná se o motivace politického charakteru*
- *Příčinou nejsou přímé materiální výhody*
- *K realizaci politického terorismu dochází z kolektivních pohnutek*

¹³ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.48.

¹⁴ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.48.

¹⁵ STRMISKA, M. Terorismus a demokracie. Pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2001, s.14.

Východiskem charakteristiky typů politického terorismu podle jejich hlavního politického účelu je rozlišování na:

- *Subverzivní terorismus*
- *Represivní terorismus*¹⁶

Subverzivní terorismus je výraz odporu proti etablované moci. Představuje typ násilí, které je namířeno proti státnímu zřízení, v jehož područí se daní aktéři nacházejí. Dle M. MAREŠE se obecně jedná o relevantní aktivity, které jsou páčány ve prospěch zájmů určité politické komunity a směřují proti protivníkovi, který drží politickou moc, přičemž tímto nepřitelem může být vlastní stát, okupační režim či mezinárodní instituce. Ovšem jedním z relevantních problémů při definování subverzivního terorismu je, že často bývá srovnáván či dokonce zaměňován s guerillou.

Osobitou kategorií, řazenou mezi typy subverzivního násilí, je etnicko-separatistický terorismus. Jedná se o terorismus zahrnující prvky etnicko-nacionální motivace v kombinaci se separatistickými či iredintistickými cíli. Hlavním cílem skupin tohoto typu je snaha o vytvoření vlastního etnického státu nebo získání autonomního statusu.¹⁷

Represivní terorismus lze z pohledu politického považovat za opak subverzivního terorismu. Jeho hlavním smyslem je zachování a posílení daného politického uspořádání. Tento druh terorismu lze v zásadě dále členit podle zařazení jeho aktérů.

Prvním typem, který je řadou svých rysů poměrně výjimečný a současně nejhrůznější, je represivní terorismus uskutečňovaný státními složkami. Tento typ nemusí zahrnovat pouze psychické působení vyvolávané mimořádně brutálními násilnými akty, nýbrž také terorizování „subtilnějšími“ metodami, přičemž úloha těchto metod a mechanismů vzrůstá se stupňováním a totalizací teroru.

Druhým typem je politický represivní terorismus nestátních složek neboli terorismus establishmentu. Nositelům tohoto typu teroristického násilí se obvykle jedná o obranu ohroženého mocenskopolitického statu quo posilováním represivní funkce státu, podle nich nedostatečné, vlastními paralerními teroristickými akcemi.¹⁸

¹⁶ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s. 49 .

¹⁷ MAREŠ, M. Terorismus v ČR. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2005, s.24.

¹⁸ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s. 51.

2.3.3 Náboženský terorismus

Náboženský terorismus je definován především primárním vztahem k náboženské dimenzi teroristického motivačního zázemí. Náboženství přitom může být do různé míry spojeno i s prosazováním sociálních a politických zájmů. Náboženský terorismus tedy není správné vnímat jako nepolitický fenomén, protože náboženství je součástí společenského a politického života.¹⁹

Náboženský terorismus je v současnosti považován za teroristickou hrozbu 21. století s největším potenciálem, v čemž vystřídal etnicky či ideologicky motivovaný terorismus, který dominoval ve 20. století. Jeho cíle však mají často úzkou spojitost s dalšími ideovými prvky a cíli, jako jsou etnické či teritoriální ambice nebo propojení s politickou ideologií.

Nábožensky motivovaný terorismus lze rozdělit do dvou hlavních skupin:

- *Fundamentalistický terorismus*
- *Eschatologický terorismus*

V případě *fundamentalistického terorismu* se většinou jedná o násilnou formu náboženského monoteistického extremismu, který usiluje o dominanci své víry a založení státních struktur na teokratických základech či alespoň aplikaci základních principů věrouky do státní administrativy. Jeho ideologie neakceptuje a odsuzuje politické principy a systém hodnot neislámských společenství a snaží se násilnými prostředky zabránit pronikání globálních vlivů do islámského světa.²⁰

Fundamentalismus tedy představuje dogmatický návrat k subjektivně pojatým kořenům víry. V tomto směru může i nemusí vést k antidemokratickému či násilnému jednání.²¹

Specifickou formou náboženského terorismu je *eschatologický terorismus*. Uchylují se k němu různé religiozní sekty zastávající apokalypticko-mesianistický názor, že současný svět je od podstaty špatný, a proto musí být zničen. Jeho likvidace je nutná, aby mohl znovu povstat – tentokrát očištěn od všeho zla. Zničení stávajícího světa povede k vytvoření světa nového, určeného však většinou jen pro vyvolené, stoupence dané

¹⁹ MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. 1 vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 243.

²⁰ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008. s. 52-53

²¹ MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. 1 vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 245.

sekty. Stoupenci těchto sekt se poté mohou pokusit o spásu světa za pomoci teroristických aktů, a to i za použití zbraní hromadného ničení, tedy technologií, jejichž použití je v případě jiných typů terorismu s ohledem na důsledky prakticky vyloučeno.²²

V současnosti je nejdynamičtější a nejnebezpečnější formou náboženského terorismu islamistický terorismus, který se projevuje v celosvětovém měřítku i v rámci regionálních konfliktů. Islamistický terorismus také úzce souvisí s antisemitismem, ale i s judaistickým terorismem.

Křesťanský terorismus oproti islamistickému se projevuje především v rámci křesťanské americké pravice, přičemž jeho specifickým podtypem je protipotravný terorismus na základě teologického pojetí světa.

Další typy náboženských terorismů (sikhský, hinduistický apod.) jsou spojeny s regionálními konflikty.²³

Znaky vyznačující náboženský terorismus jsou:

- *Převažující motivace náboženského charakteru*
- *Častý neselektivní výběr cílů*
- *Široká základna aktivistů*
- *Je vysoce rigidní, neochota k potenciálnímu jednání²⁴*

2.3.4 Monotematický terorismus

Aktivisté monotematického terorismu se obvykle zaměřují na jeden specifický problém, o němž si myslí, že si zaslouží okamžitou pozornost veřejnosti. Je to právě přesvědčení o výjimečnosti toho jediného problému, které je odlišuje od teroristických skupin s širším záběrem. Většina jednoúčelových teroristických skupin vychází z možností demokratické společnosti. K násilí se obvykle uchylují až v okamžiku, kdy mají pocit, že tradiční parlamentní cesty přinášejí jen velmi pomalý pokrok. Jejich hlavním cílem je publicita nebo změna zákonů. Díky zaměření na jediný problém skupina obvykle ignoruje širší dopady aktivit svých členů. Například Kanadská bezpečnostní a zpravodajská služba (CSIS) definuje monotematický terorismus jako extremistický militarismus části skupin či jednotlivců, protestujících proti křivdě, která byla způsobena

²² ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.53

²³ MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. 1 vyd.. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 247.

²⁴ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.52

vládní činností či naopak nečinností. Mezi nejznámější typy monotematického terorismu patří protipotratový a ekologický terorismus.

Charakteristické znaky vymezující monotematický terorismus:

- *Dosažení izolovaného osobního, společenského či politického cíle nad rámec pouhého uspokojení z aktu samotného*
- *Hájení společensky jednoúčelových zájmů (například ochrana životního prostředí)*
- *Nesouhlas s některými společenskými názorovými postoji (například s potraty).²⁵*

2.3.5 Kriminální terorismus

Kriminální terorismus představuje teroristickou činnost s prvky organizovaného zločinu. Cílem takovýchto skupin není propagace jakési ideologie či postoje, ale realizace kriminální činnosti. Ta bývá nejčastěji páchána ze dvou důvodů: prvním je potřeba zajištění finančních prostředků prostřednictvím nejrůznějších ilegálních aktivit, jimiž jsou například drogové kartely, obchodování se zbraněmi či vydírání, druhým je nutnost vytvoření bezpečného (nerušeného) prostředí pro uskutečňování těchto aktivit, a to především tzv. vyčištěním prostoru. V obou případech se skupiny svoji činnost snaží ponejvíce maskovat či prohlašovat za útoky extremistických skupin.²⁶

Kriminální terorismus může být realizován jak organizovanými skupinami, tak i ad hoc gangy, či dokonce jednotlivci. Kriminální teroristé zpravidla nezveřejňují svá poselství v natolik konzistentní podobě jako teroristé ultralevicoví, náboženští či etničtí. U konkrétních projevu násilné kriminality je někdy možné odvodit zájem pachatelů o vykalkulované „zatažení“ široké (zastašené) veřejnosti do nátlaku na státní orgány či soukromé korporace z toho, komu jsou adresovány případné vzkazy a požadavky, tj. zda 1) policii či jiným státním orgánům, či pouze vedení soukromých korporací, anebo 2) médiím (kde lze předpokládat zájem o medializaci požadavků). Členění kriminálního terorismu je možné podle toho, s jakou oblastí kriminality je terorismus spojen. V tomto směru je však zmiňován především pojem narko-terorismu, který ovšem v odborné literatuře nemá odpovídající pendanty, a navíc je často dáván do souvislosti s jinými typy

²⁵ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.54.

²⁶ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.56.

terorismu než pouze s kriminálním. Hlavními kritérii pro rozčlenění kriminálního terorismu jsou přitom:

- *Cíle pachatelů*
- *Charakter adresátů poselství*
- *Charakter bezprostřední oběti útoku.*²⁷

2.3.6 Psychotický (patologický) terorismus

Hlavním důvodem jeho realizace není dosažení politických, náboženských či jiných cílů, ale uspokojení vlastních potřeb duševně nemocného jedince.

Jeho aktérům stačí, když jejich čin vyvolá pozornost a hrůzu, což jim zpětně přináší uspokojení. V tomto případě není násilí cestou k prosazení jakéhokoli požadavku, nýbrž cílem samým. Psychotické teroristy lze podle M. Mareše členit do čtyř skupin – a to podle toho, zda je primárně motivuje:

- *Uspokojení z pomsty vůči širšímu publiku (například i abstraktně pojaté společnosti), které je činem zasaženo nebo zastrašeno.*
- *Vědomí slávy a „uznání“, které svými činy mohou získat.*
- *Radost z vlastní schopnosti šířit hrůzu spojená s obdivem k vlastní osobě (narcistní terorismus).*
- *Psychická nemoc a pocit „fixní ideje“ nutící k teroristickým činům.*

Za nejznámějšího představitele psychotického terorismu lze patrně označit THEODORA KACZYNSKIHO ze Spojených států (známého také pod přezdívkou UNABOMBER). Cílem jeho akcí bylo upozornit společnost na jeho vizi nebezpečí plynoucího z rozvoje moderních technologií.²⁸

Charakteristickými znaky vymezující psychotický terorismus můžeme uvést:

- *Primárním cílem je psychické uspokojení vlastních potřeb pachatele*
- *Postrádá motivaci na dosažení politických, ideologických či sociálních cílů*
- *Absence organizačních struktur, jedná se o individuální jednání.*²⁹

²⁷ MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. 1 vyd.. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 337-338.

²⁸ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.57.

²⁹ ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s.56.

3 Islamistický terorismus jako globální bezpečnostní hrozba

3.1 Charakteristika islamistického terorismu

Islám je druhým nejrozšířenějším náboženstvím ve světě a jeho stoupců přibývá. Na světě je dnes zhruba 1,3 miliardy muslimů, žijících ve více než 70 zemích. Geograficky se síla islámu koncentruje do Asie a do Afriky.³⁰

V tomto ohledu je potom nezbytné rozlišovat mezi „islámem“ jako monoteistickým náboženstvím, které dnes velmi dynamicky roste a „islamismem“, tj. politickou ideologií, která zneužívá islám ke svým mocensko-politickým cílům.

Islamistický terorismus dnes představuje nejvyšší riziko. Jeho cílem je očištění islámského světa od prozápadních režimů, jeho oddělení od „světa světla“, zastavení kulturní a hodnotové synkreze, která pomalu prostupuje arabské společnosti, a ovládnutí těchto zemí, které jsou dosud ovládnuty nedemokratickým, uzavřenými a vesměs zaostalými režimy. Cílem útoku se stávají místa, kde se usazují prozápadně orientované arabské a islámské komunity, jako je například Londýn, nebo kde se prosazuje kontakt a synkreze (egyptské turistické zóny, Maroko). Potenciální rozbití nebo rozvracení cílových zemí, kontrola nad energetickými zdroji a ropnými příjmy ze strany islamistů představuje při současném hospodářském stavu a běhu věcí výrazné globální riziko.³¹

Zatímco jinde velká náboženství s globalizací spíše ztrácejí a ustupují, islám nabývá na důležitosti i razantnosti a získává stále více nové a silnější pozice ve světě, rozšiřuje se územně a výrazně zasahuje stále více do nových sfér – nejen v Asii a Africe, ale v posledních letech hlavně v Evropě. Mezinárodní (islamistický) terorismus lze charakterizovat takovými znaky, jako jsou: projev nenávisti vůči hodnotám západní civilizace, reflexi islámského světa na často necitlivé jednání hlavně ze strany USA.³²

Islamistický terorismus můžeme z funkčního hlediska charakterizovat jako:

- *Specifickou formu ozbrojeného politicky motivovaného násilí*

³⁰ HEYWOOD, A. Politické ideologie. Praha : Vydavatelství a nakladatelství VICTORIA Publishing, a.s., 1994. s 156.

³¹ DLOUHÁ, J., DLOUHÝ, J., MEZŘICKÝ, V. Globalizace a globální problémy. Vydavatel : Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí, 2007, s.31.

³² PIKNA, B. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. 2. vyd., Linde Praha, a.s., 2010. s.363

- *založeného na účelové interpretaci Koránu/islámu*
- *používající násilí nebo výhrůžek*
- *s aktuálním cílem způsobit škody*
- *zastařovat tak obyvatelstvo a stát či mezinárodní organizaci*
- *s dlouhodobým cílem – nastolit na světě Chalífát (s právem šaría a nastolit islámskou víru jako jediné náboženské vidění světa).*

Islamistický terorismus tedy představuje politicky motivované násilí určené zřetelně náboženskými hledisky. Jde o plánované násilné akce s politickým (náboženským) zaměřením, podnikané na nestátní úrovni, subjektem nestátním bez mezinárodní subjektivity a legitimacy.³³

Faktory, určující islamistický terorismus lze uvést:

- *Teritoriální rozšíření/ rozšiřování (Asie, Afrika a také Evropa),*
- *Růst počtu vyznavačů islámu,*
- *Vyhraněně silná náboženská motivace (islámská dogmata),*
- *Ekonomická síla*
- *Široká společenská podpora a zázemí v islámských zemích a islámských komunitách (hlavně v rámci Unie),*
- *Uzavřenost islámské komunity znemožňující (státní či bezpečnostní) kontrolu a umožňující vnitřní infiltraci radikálních proudů a skupin,*
- *Konvertování k islámské víře hlavně v Evropě,*
- *V neposlední řadě také globální politická, ekonomická a psychologická dimenze jeho teroristických akcí podporovaná stále širší medializací.³⁴*

3.2 Charakteristika globálního terorismu

Globální terorismus představuje vysokou hrozbu pro civilní obyvatelstvo. Za nástup globálního terorismu je považován datum 11. září 2001, kdy bylo zabito téměř 3000 civilních obyvatel soustředěných v budově WTO. Problematikou globálního terorismu se také zabývá OSN. Její rezoluce číslo 1373 (2001) tvrdě odsoudila zářijové teroristické útoky a označila je za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. O tři roky později pak

³³ PIKNA, B. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. 2. vyd., Linde Praha, a.s., 2010. s.367.

³⁴ PIKNA, B. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. 2. vyd., Linde Praha, a.s., 2010. s.364

rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1566 (2004) terorismus charakterizovala jako zvláště nebezpečný jev, který „zasévá strach mezi obyvatelstvem“. Zároveň tato rezoluce výslovně uvedla, že teroristické činy nemohou být ospravedlněny žádnými motivy.

Globální terorismus je třetí vývojovou etapou v dějinách terorismu. Cílem je zabít, co nejvíce civilního obyvatelstva, aby se touto cestou vyvolala co největší pozornost světové veřejnosti. Globální terorismus je tedy v důsledku snahy o co nejvyšší počet zabitých na straně civilního obyvatelstva velmi vážnou bezpečnostní hrozbou pro všechny země současného světa, ale zejména pak pro členské země NATO.

3.2.1 Tři úhly pohledu na hrozbu globálního terorismu

Hrozba globálního terorismu je natolik vážná a naléhavá, že vyžaduje, aby byla posuzována z hlediska geopolitického, časového a podle původce děje.

Z hlediska *geopolitického* se jedná o hrozbu, která může vyvstat na kterémkoli místě. V prvním desetiletí 21. století islamističtí teroristé zasadili těžké úder v USA, v západní Evropě, v jihovýchodní Asii a na řadě míst islámského světa. Terorismus se může dlouho jevit jako nepřímá hrozba, ale kdykoli se může proměnit v hrozbu přímou. Proto je velice vážnou bezpečnostní hrozbou globálního, celosvětového měřítká.

Z hlediska *časového* jde o hrozbu nikoli krátkodobého, ale přinejmenším střednědobého, ne-li dokonce dlouhodobého charakteru. Po určitých odmlkách může přijít další úder, o jehož načasování rozhodují, v podmínkách nejpřísnějšího utajení, výlučně jejich pachatele a osnovatelé. Terorismus má charakter latentní hrozby, ale kdykoli se na kterémkoli místě planety může stát hrozbou manifestní a velice naléhavou.

Z hlediska *původce děje* se jedná o hrozbu záměrnou, jejímž hlavním představitelem je celosvětová síť al-Káida, která působí především jako inspirátor teroristických úderů na kterémkoli místě planety. Jejimi vyhlášenými zkušenostmi a doporučeními se řídí další teroristické organizace v jednotlivých světadílech a zemích.³⁵

³⁵ EICHLER, Jan. Globální terorismus jako vážná hrozba pro civilní obyvatelstvo. In: The science for population protection [online]. Lázně Bohdaneč: Institut ochrany obyvatelstva, 2013. s. 1,2,4,5. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z WWW: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/14/106.pdf>

3.3 Islámský stát

Islámský stát byl radikální džihádistická organizace původem z Iráku, která nejprve v letech 1999-2004 působila pod názvem Džamáa at-Tavhíd wa-alDžihád (Organizace pro monoteismus a džihád), poté jako al-Káida v Iráku (2004-2006) pod vedením Jordánce Abú Mus'aba az-Zarkáviho a po jeho smrti v roce 2006 se následně pod vedením jeho nástupců, tj. Abú Hamzy al-Muhajira a Abú Omara al-Bagdádího, přejmenovala na Islámský stát v Iráku (2006-2013). Islámský stát v Iráku od roku 2010 vedl Abú Bakr al-Bagdádí, který v dubnu 2013 přejmenoval organizaci na Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL) nebo také Islámský stát v Iráku a Sýrii (ISIS), a tím odstartoval její působení v Sýrii. Od začátku roku 2014 zahájil ISIS svoje operace v Iráku. Tam nejprve získal část provincie Anbár s městy Ramádí a Fallúdža a v polovině června 2014 dobyl po bojích s demoralizovanou a špatně vycvičenou iráckou armádou také Mosul a Tikrít a další města na severu země. 29. 6. 2014 vyhlásil ISIS na dobytých územích Iráku a Sýrie chalífát a změnil svůj název na Islámský stát.

Vůdcem IS a zároveň chalífou byl al-Bagdádí, jemuž byli bezprostředně podřízeni dva zástupci, jeden pro území Sýrie a druhý pro Irák. Al-Bagdádí měl k dispozici kabinet s ministry, z nichž každý měl jasně vymezenou roli a přenesené působnosti. Vedle toho byl IS řízen sofistikovanou hierarchií velitelů, z nichž každý měl své specifické oblasti odpovědnosti. Islámský stát tak nebyl jen islamistická teroristická skupina, ale jde o politickou a vojenskou organizaci.

Zároveň IS, který si nárokoval náboženskou autoritu nad všemi, především sunnitskými muslimy na světě představoval náboženskou organizaci, jejíž ideologie byla založena na kombinaci salafismu/wahhábismu a džihádu s cílem nastolit globální chalífát. Islámský stát realizoval přílišnou interpretaci islámu a islámského práva šaría, přičemž byl nechvalně známý násilím páchaným na obyvatelstvu, zejména jiného náboženství než je sunnitský salafismus.

Politickým cílem Islámského státu bylo založit globální chalífát na územích Iráku a Levanty a dalších zemí, které byly někdy v historii pod muslimskou vládou. Své plány spojené s formováním chalífátu IS podrobně rozpracoval v prvním čísle anglicky psaného propagandistického časopisu *Dabiq* z 5. 7. 2014, přičemž praktické úkoly spojené s obnovou chalífátu bylo založení, vybudování, zachování a obrana společenství věřících v zemi získané prostřednictvím vojenského dobytí. Jinak řečeno, politická vize islámského chalífátu byla podle IS realizována v prvé řadě zavedením kontroly nad

ovládaným územím, „zasazením vlajky“ a vytvořením funkční vlády, která bude na oplátku legitimizovat náboženskou autoritu. Zároveň podle IS by se chalífát měl nadále teritoriálně rozšiřovat. Islámský stát založil svoje oficiální pobočky v Libyi, Egyptě (Sinajský poloostrov), Saudské Arábii, Jemenu, Alžírsku, Afghánistánu, Pákistánu, Nigérii a na severním Kavkaze. Mimo Irák a Sýrii ovládal IS území pouze na Sinaji, v Afghánistánu a Libyi. Má také členy v Maroku, Jordánsku, Libanonu, Turecku a Izraeli, ale neměl oficiální pobočky v těchto zemích. Území rozděloval na *wiláját* – provincie. Například libyjská odnož Islámského státu – Provincie Libye, která byla založena 13. 11. 2014, působila v Libyi několik let a postupně si zde vybuodovala poměrně dobré zázemí. Následně Abú Bakr al-Bagdádí oznámil vytvoření tří poboček IS-Provincie Libye: Kyrenaika na východě, Fezzan na jihu a Tripolitania na západě.³⁶

Irácké síly s cílem osvobodit město Mosul začaly první fází operace 24. března 2016. Cílem bylo ropné středisko Kajjará na západním břehu Tigridu na cestě z Mosulu do Tikritu. Její ovládnutí mělo odříznout Mosul od chalífátem ovládaných oblastí ležících níž po proudu řeky, zejména od Havídže a Širkatu. Navzdory koaličním náletům na Kajjára a Mosul byl postup pomalý, přesto irácké jednotky dobyly 27. dubna Mahánu, ležící východně od Kajjary. Samotný útok na irácké město Mosul byl zahájen 16. října 2016, kdy započala operace osvobození Mosulu. V první fázi měla být osvobozena východní část města na levém břehu Tigridu. Pak měla přijít na řadu západní část. Město Mosul bylo po těžkých bojích osvobozeno v roce 2017. Stejný význam jako Mosul v Iráku měla i Raqqa v Sýrii, de facto hlavní město samozvaného chalífátu. Na konci května se podařilo hlavní město chalífátu zcela izolovat.³⁷ Islámský stát byl poražen na posledním zbytku svého území. Baghúz na východě Sýrie byl osvobozen.³⁸

3.3.1 Džihád

Džihád chápaný v užším slova smyslu, jako „svatá válka“, je v praxi násilnické a krvavé jednání. V muslimském světě však neexistuje jen tento koncept. Znovu a znovu

³⁶ TICHÝ, L. a kol. Terorismus a energetika na Blízkém východě a v severní Africe, dopady pro EU a ČR. Vydavatelství : Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i.. Praha, 2017, s.111-113.

³⁷ Kořeny Islámského státu [online]. Praha: Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/historie.html>>

³⁸ Islámský stát byl poražen na posledním zbytku svého území na východě Sýrie. Znamená to konec samozvaného chalífátu. [online]. Praha : Economia, a.s., 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-66536590-islamsky-stat-byl-porazen-na-poslednim-zbytku-sveho-uzemi-na-vychode-syrie-znamená-to-definitivni-konec-samozvaneho-chalifatu.html>>

je muslimy – ať už jsou to učenci, teologové, mullové, nebo obyčejní věřící – poukazováno na to, že prorok Muhammad vyučoval různé formy džihádu. Rovněž korán uvádí různé vnímání džihádu:

1. Malý džihád – znamená ochranu svobody vyznání, vlastního života nebo společenskou svobodu v případě naléhavé potřeby se zbraní. Malý džihád se stal příkazáním, teprve když byli prorok Muhammad a jeho druzi v Medíně napadeni. Kdo z něho odvozuje, že malý džihád znamená šíření islámu ozbrojenou mocí, přehlíží všechny verše koránu, v nichž se vysvětluje, že svoboda vyznání a svědomí musí být garantována v islámském vládním systému.
2. Střední džihád – o němž se v Koránu v súře 25, verši 53, píše: „*I neposlouchej nevěřící, nýbrž bojuj s ním proti nim s velkým zanícením.*“ Tím je myšleno šíření učení koránu slovem a písmem.
3. Velký džihád – ten se skládá z úsilí proti sobě samému. Označuje boj proti špatným návykům, hříšnému chování a nedostatku morálky stejně jako chybného jednání. K velkému džihádu počítá islám každé úsilí, jež krotí nižší smysly: například neporušovat zákony, nelhat, říkat jen to nejlepší, neužívat žádné omamné prostředky.

Oprávnění k malému džihádu:

1. *K účelu sebeobrany, chopit se tedy zbraně proti nějakému útoku nebo k ochraně před nějakým útokem.*
2. *K potrestání, vykonat odplatu za prolitou krev.*
3. *K obnovení svobody, to znamená zasadit se o ukončení sporů, při nichž jsou muslimové zabíjeni jen proto, že své víře propůjčili výraz.³⁹*

3.3.2 Globální chalífát

Chalífát je forma vlády, vyjadřující jednotu muslimů. V jeho čele stojí chalífa, na jehož ustanovení do funkce mají sunnitští a šíitští muslimové odlišný názor. Instrukce chalífátu vznikla po Mohamedově smrti. Rozmachu doznala za ummájovské dynastie (661-750) a následně z Abbásovců (750-1258). Později byla idea chalífátu udržována spíše jen formálně. Tak tomu bylo i v době Osmanské říše (1517-1924). Chalífát formálně zanikl až Atatürkovými reformami v roce 1924. V současnosti je idea chalífátu ožívována

³⁹ HÜBSCH, H. Fanatičtí bojovníci ve jménu Alláha: kořeny islámského teroru. Přel. M. Macková. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2002. s. 65-68.

radikálními islamisty, kteří volají po jeho obnovení (např. organizace Hizbut – Tahrír a Al – Káida).⁴⁰

Nejvýmluvnější jsou symbolická jména chalífů IS. Jak známo první chalífa se jmenoval Abú Umar al-Baghdádí. Dne 29. června 2014 byl v al – Fallúdži za chalífu zvolen jistý Ibráhím Awwád Ibrahím Alí as-Sámarrá’í. Ibrahím mediálně vešel ve známost pod jménem Abú Bakr al-Baghdádí. Jméno Abú Bakr symbolizuje dobu pravověrných chalífů.

První text, který určitěji pojednává o chalífátu, byl vydaný v lednu 2007, tedy tři měsíce po vyhlášení IS v Iráku. Nesl „poetický“ název *Informování lidí o vzniku Islámského státu*. Chalífát je jako šári’átská nutnost podepřen několika výroky z Koránu.⁴¹

Originální ovšem je, že pojetí chalífátu IS propojuje salafitskou koncepci al-walá’wa al-bará se souvisejícím pojmem „Abrahamovo náboženství“. Al-walá’wa al-bará je původem charidžitská doktrína, která se objevila v moderním salafitském diskurzu jako součást doktríny umírněných i džihádistických proudů. Znamená sounáležitost a loajalitu věřících na jedné straně a zřeknutí se či distancování se polyteismu a polyteistů.⁴²

3.3.3 Ideologie a symboly Islámského státu

Ideologií Islámského státu je salafismus, který požaduje návrat k původnímu pojetí islámu z dob proroka Muhammeda. Salafisté požadují zbavit islám všech pozdějších nánosů a interpretací. Vliv salafismu je zřetelně patrný v deklarovaných náboženských postojích Islámského státu i jeho předchůdců.

Symbolem Islámského státu je černá vlajka se stylizovaným arabským textem tzv. šáhády tedy základního vyznání muslimské víry, které zní „Není Boha kromě Alláha a Muhammed je poslem Alláhovým“. Nahoře stojí první část, zdůrazňující, že jediným bohem je Alláh. Pod ní v bílém terči je pak věta „Muhammadu r-rasúlu-lláh“ (Muhammed je poslem Alláhovým).

⁴⁰ ČEJKA, Marek. Encyklopedie blízkovýchodního terorismu. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 80.

⁴¹ BERÁNEK, O., OSTŘANSKÝ, B., Islámský stát: Blízký východ na konci časů. 1.vyd. Praha : Nakladatelství Academia, Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 2016, s. 92.

⁴² BERÁNEK, O., OSTŘANSKÝ, B., Islámský stát: Blízký východ na konci časů. 1.vyd. Praha : Nakladatelství Academia, Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 2016, s. 93-94

Salafismus je islámské puritánství. Označení je odvozeno od slova salaf (předchůdci), jimiž jsou kolektivně označeny první 3 generace muslimů, tj. zhruba 7. století. Cílem salafistů je návrat k fundamentu islámu, tedy do těchto ideálních dob.⁴³ Salafisté odmítají náboženský pluralismus a všechny odlišující se muslimské větve, zejména šíity. Ty považují za kafiry, tedy odpadlíky od víry, které je nutné pronásledovat. Proto tak často Islámský stát útočí na šíity. Společnost by se podle salafistů měla řídit islámským právem šaría, které Islámský stát na všech územích pod svou kontrolou zaváděl v jeho netvrdší formě.⁴⁴

3.3.4 Islámský fundamentalismus

Islámský fundamentalismus je aktuálně nejsilnější, militantně nejvyhraněnější a politicky nejvýznamnější podoba náboženského fundamentalismu. Fundamentalismus v islámu neznamena víru v doslovnou pravdivost Koránu, protože v tu věří všichni muslimové, takže v tomto smyslu jsou všichni muslimové fundamentalisty. Fundamentalismem je tu spíše intenzivně a militantně prožívaná víra v islámské názory, které určují veškerý společenský život a politiku, včetně osobní morálky. Další upozorňují, že se jedná o ideologickou vizi islámu, která popírá moc, režim nebo určité společenství. Islámští fundamentalisté tudíž hodlají prosadit primát náboženství nad politikou a vytvořit teokracii, ovládanou duchovní autoritou a aplikující šariu, tj. božské právo vycházející z Koránu. Šaría představuje jakýsi nábožensko-právní kodex eticky správného chování, přičemž obsahuje soustavu trestů za většinu zločinů, ale i pravidla individuálního chování mužů a žen.⁴⁵

3.3.5 Propaganda Islámského státu

Důležitou roli v politice má propaganda Islámského státu, ať už jsou to videa, nebo internetový časopis *Dábiq*, ale jsou i další např. Řím. Propaganda je také jedním ze zdrojů informací Islámského státu. Propaganda má několik důležitých úkolů, jenž slouží k lákání rodin, které by se měly přestěhovat do nově vzniklého státu i k verbování nových bojovníků. Brutální videa, která jsou šířena Islámským státem, mají za úkol v určitých

⁴³ ZVÁNOVEC, V. Salafismus [online]. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z WWW. <<https://www.cdk.cz/salafismus>>

⁴⁴ Ideologie a symboly [online]. Praha: Borgis, a.s., 2016 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/ideologie-a-symboly.html>>

⁴⁵ DANICS, Š., TEJCHMANOVÁ, L. Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus. 1. vyd. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2017, s. 118.

oblastech odradit a zastrašit lidi, aby nevyjadřovali svou nespokojenost, která by jinak byla tvrdě potrestána.

Současně je tato propaganda považována, jako hlavní zdroj informací o Islámském státě, který je velmi uzavřený a ví se o něm relativně málo. Propaganda hrála velkou roli už u předchůdců Islámského státu, u skupiny Tawhíd a džihád abú Musy Zarkáviho, který zveřejňoval na mobily podřezávání amerických rukojmích. Ty měly ukázat Iráčanům, že v zemi je síla, která se dokáže postavit USA a nalákat další bojovníky. Američanům měla naopak přiblížit, co je čeká z rukou odhodlaných sunnitských radikálů, pokud jim padnou do ruky.

Tyto brutální videa mají ukázat, že kdo se vzepře zákonům šaría a IS, bude nemilosrdně potrestán. Mezi častá videa Islámského státu patří také videa, kde jsou ničeny antické památky, nebo jsou také zachyceni mladí bojovníci, kteří se podrobují přísnému výcviku. Nechybí zde ani záběry, jak děti zabíjejí a tím se má poukázat, že na džihád je třeba připravovat už děti.⁴⁶

3.4 Teroristické útoky IS v Evropě

Sebevražedné útoky namířené na příslušníky iráckých ozbrojených složek i civilisty z odlišných náboženských skupin, jako jsou šíité nebo jezidové, byly hojné už za války v Iráku. Rozhodující měrou přispívaly k vysokému počtu obětí v době vrcholící sektářské války v letech 2006 až 2007, kdy si násilí každý měsíc vyžádalo až 3000 obětí. Taktiku sebevražedných atentátů využil Islámský stát na počátku roku 2013, kdy jeho moc vzrůstala, a opět rozpoutal sektářské násilí.

Na rozdíl od Al-Káidy se Islámský stát nikdy prioritně nesoustředil na páchání atentátu v zahraničí, neboť jeho cílem bylo od počátku ustavit emirát, kde by vládl. Až když se po ustanovení chalífátu dostal v roce 2015 pod tlak a byl zatlačován do defenzivy, zaměřil se na zahraničí. U mnohých atentátů ale není vazba na Islámský stát jasná a jednoznačně prokázaná, i když se k nim Islámský stát přihlásil, což je případ bruselských atentátů z roku 2016. Mnohdy mohlo jít i o akce příznivců IS, kteří ale jednali samostatně, bez přímého příkazu z vedení chalífátu.⁴⁷

⁴⁶ Propaganda [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2019-11-14]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/propaganda.html> >

⁴⁷ Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>>

3.4.1 Teroristické útoky v Paříži

Prvním teroristickým útokem Islámského státu byl útok v Paříži, který se stal v lednu v roce 2015, při němž zahynulo 17 lidí. Terčem islámských radikálů se stala redakce satirického časopisu Charlie Hebdo dne 7. ledna roku 2015. Pachatelé tohoto útoku byli bratři Kouachiovi a Amedy Coulibaly, ani jeden z teroristů nevyvázl živý. Redakce Charlie Hebdo se stala cílem teroristů z důvodu karikatury proroka Mohammeda, kterou dotiskl Charlie Hebdo v roce 2006, a která se původně objevila v dánských novinách Jyllands-Posten. Francouzský prezident Jacques Chirac toto rozhodnutí kritizoval a označil za „zjevnou provokaci“.⁴⁸

Nejkrvavější útoky zažila Paříž v pátek 13. prosince v roce 2015, kdy se jedna skupina atentátníků odpálila u vchodů na fotbalovém stadionu, další skupina střílela po návštěvnících restaurací a třetí zmasakrovala návštěvníky koncertu americké skupiny Eagles of Death Metal v klubu Bataclan. Útoky si vyžádaly celkem 130 mrtvých a 350 zraněných.⁴⁹

3.4.2 Atentáty v Bruselu

Dne 22. března 2016 se stal cílem dvou sebevražedných atentátníků Brusel. Vyžádali si 32 obětí a tři stovky zraněných, z nichž 62 bylo v kritickém stavu. Jedním z útočníků byl Laachraoui. Nejprve dva atentátníci odpálily kolem osmé hodiny ráno nálože ukryté v kufrech v odletové hale bruselského letiště Zaventem. Jeden přímo u odbavení pasažérů British Airways a Iberie, druhý u kavárny.

Exploze silných náloží zabila 16 lidí a další desítky osob byly vážně zraněny, protože atentátníci použili střepinové bomby. Hala byla vážně poškozena, tlaková vlna vyrazila okna a zřítilo se i obložení stropu. Třetí nálož nevybuchla. Protože nálože explodovaly právě na letišti, bylo mezi oběťmi mnoho cizinců včetně Peruánky, Američanů, Brita a Číňana nebo Inda.⁵⁰

⁴⁸ CNN: 2015 Charlie Hebdo Attacks Fast Facts [online]. Londýn: CNN, 2018, 24.12.2018 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <<https://edition.cnn.com/2015/01/21/europe/2015-paris-terror-attacksfast-facts/index.htm>>

⁴⁹ Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>>

⁵⁰ Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>>

3.4.3 Teroristický útok v Londýně

Teroristický útok, který se stal dne 3. března v roce 2017, spáchali tři útočníci, kteří dodávkou najeli do davu lidí a poté ubodali několik lidí. Tento útok nepřežilo 8 lidí.

⁵¹ V listopadu v roce 2019 se stal teroristický útok na London Bridge, při kterém zemřel útočník a další dvě oběti. Podezřelého muže zastřelily speciální jednotky City of London Police.⁵²

3.4.4 Teroristický útok v Barceloně

Islámský stát podnikl teroristický útok v Barceloně v Cambrils 17. a 18. srpna 2017. Teroristický útok byl uskutečněn dodávkou, kterou řidič najel do lidí a usmrtil tak 13 osob a 130 jich zranil. Útočníka později zastřelila policie.⁵³

3.5 Teroristické útoky IS mimo Evropu

3.5.1 Teroristické útoky v Tunisku

První velké atentáty byly spáchány na jaře roku 2015 v Tunisku. Dva útočníci 18. března roku 2015 začali střílet na turisty, kteří vystoupili z autobusu a šli do Národního muzea Bardo. Část z nich se pokusila utéct do muzejní budovy, kam je útočníci pronásledovali a drželi je tam jako rukojmí. Na svobodu se dostali po třech hodinách, když policisté zabili dva atentátníky Jassina Lábidího a Hatíma Chašnauiho. Ti postříleli 21 turistů. Ve většině případech se jednalo o turisty z Evropy a Japonska, osm lidí zabili před muzeem, třináct v muzeu. Dalších 42 lidí, především turistů, bylo zraněno. K masakru se den po útoku přihlásil Islámský stát, podle něhož šlo o „požehnanou invazi do jednoho z brlohů bezvěrců a neřesti v muslimském Tunisku“. Tuniský ministr vnitra Nadžim Kharsali, však řekl, že atentát organizoval alžírský džihádista Lukman abú Sachr, který je jedním z vůdců brigády Ukba ibn Nafaa, napojené na Al-Káidu.

⁵¹ IDNES.cz: *Útok v Londýně má osmou obět, policie našla tělo v Temži* [online]. Praha: MAFRA, 2020 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <http://idnes.cz/zpravy/zahranici/manchester-londyn-utok-policie-podezrely.A170607_061943_zahranicni_jol.html>

⁵² IDNES.cz: *Při teroristickém útoku na London Bridge zemřel útočník a další dva lidé*. [online]. Praha : MARFA, 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z WWW: <http://idnes.cz/zpravy/zahranicni/londyn-strelba-london-bridge-velka-britanie.A191129_152116_zahranicni_kha.html>

⁵³ IDNES.cz: *Útočník z Barcelony byl mezi zabitými terorysty v Cambrils, uvedla policie* [online]. Praha: MAFRA, 2017, 18.08.2017 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/spanelsko-barcelona-cambrils-chodci-auto-teroriste-teroristickyutok.A170818_053733_zahranicni_hm1

O tři měsíce později zažilo Tunisko další brutální atentát zaměřený proti turistům. Jediný atentátník postřílel 27. června na plážích v Súse 38 lidí, zejména britských turistů. Útok zahájil v hotelu Riu Imperial Marhaba.

Zatím poslední útok podnikl Islámský stát v centru Tunisu 24. listopadu. Sebevražedný atentátník se odpálil u autobusu, který převážel příslušníky prezidentské gardy. Třináct z nich zabil a dvacet zranil.⁵⁴

3.5.2 Útoky na mešity v arabských zemích

Na jaře roku 2015 podnikl Islámský stát několik atentátů v arabských zemích. Uspěl v Jemenu zmítaném občanskou válkou. Právě jemenské hlavní město Saná se stalo 20. března jako první terčem atentátů spáchaných na tři šíitské mešity během pátečních modliteb. Útoky si vyžádaly 142 mrtvých a 351 zraněných. V zemi podnikla i několik dalších útoků, 22. května se sebevražedný atentátník Islámského státu odpálil v šíitské mešitě v hlavním městě Saná. Útok si vyžádal 13 mrtvých.

Ve stejný den se na východě Saúdské Arábie v Kádí odpálil v šíitské mešitě během páteční modlitby sebevražedný atentátník, který zabil 21 lidí a dalších 120 zranil. Šlo tak o první útok Islámského státu v Saúdské Arábii.

3.5.3 Atentát v Bejrútu

Atentát také podnikl Islámský stát 12. listopadu 2015 v Libanonu, který si vyžádal 43 obětí a dvě stovky zraněných. Spáchán byl v šíitské čtvrti Bejrútu, kterou kontroluje hnutí Hizballáh, jehož milice bojují v Sýrii na straně vládních sil prezidenta Bašára Asada.⁵⁵

3.5.4 Střelba v San Bernardinu

Dobře připravený útok radikálů vyzbrojených automatickými zbraněmi zažila 3. prosince 2015 i americká Kalifornie. Na večírek úřadu sociálních služeb přijel jeden z jeho zaměstnanců Syed Rizwad Farook se svojí manželkou. Zastřelili 14 lidí a dalších 22 zranili. Kolem budovy rozmístili improvizované nálože, ty ale nevybouchly. Po masakru odjeli domů v černém SUV. Když police zjistila, kde jsou, dvojice se pokusila ujet. Nakonec ji policie zastavila a v přestřelce manžele zabila. Islámský stát oba ocenil

⁵⁴ Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html> >

⁵⁵ Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html> >

jako vojáky chalífátu, podle vyšetřování ale šlo o typické představitele doma vyrostlých teroristů, kteří byli inspirováni případy ze zahraničí.⁵⁶

4 Protiteroristické nástroje Evropské unie

Pokud jde o ambice Unie v bezpečnostní oblasti záleží v mnohém především na Německu a Francii. Německo je skeptické pokud jde o nasazování vojenských sil mimo Evropu, Francie zastává tradičně „proevropský“ přístup s výhradami vůči politice USA. Postoje těchto států mají rovněž historický kontext, který je obecně znám.

Pro účely boje s mezinárodním terorismem přijala Unie řadu nástrojů včetně opatření institucionálních a organizačních, které mají zvyšovat účinnost spolupráce v rámci Unie a také její rychlost při nasazení.

Protiteroristické nástroje Unie lze v zásadě rozdělovat na:

- *Politické nástroje* – komplexní, specifické (včetně civilní ochrany),
- *Právní nástroje* – Europol, Eurojust, evropský zatýkací rozkaz etc.⁵⁷

4.1 Politické nástroje Evropské unie

Politické nástroje přijímají příslušné orgány Unie k zajištění komplexního zvládnutí fenoménu terorismu způsobem představujícím vytyčování cílů a programových úkolů. Tyto nástroje zpravidla ve formách akčních plánů, strategií či různých programů přijímá Evropská rada, případně s dalšími orgány Unie. Nemají právní závaznost, ale závaznost politickou, resp. morálně-politickou pro orgány Unie a také ve vztahu ke členským státům. Na jejich (politickém) základě a k realizaci jimi vtyčených (doporučovaných) úkolů pak příslušné orgány Unie vydávají akty evropského práva.

Pokud jde o opatření v boji proti terorismu, přijala Unie politické nebo právní nástroje buď výhradně k tomuto specifickému účelu nebo nástroje, které se terorismu týkají v širších souvislostech.

Jedná se o tyto politické nástroje Unie – dokumenty přijaté po 11. září 2001:

- Základní dokumenty komplexního charakteru, kterými jsou především:

⁵⁶ Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: < <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html> >

⁵⁷ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 397.

- *Evropská bezpečnostní strategie (2003).*
- *Stockholmský program s akčním plánem (2010).*
- *Strategie vnitřní bezpečnosti EU s akčním plánem (2010).*
- *Evropský program pro bezpečnost (2015-2020).*
- Specifické protiteroristické dokumenty (nástroje), kterými jsou hlavně:
 - *Prohlášení k boji proti terorismu (Madrid, 2004).*
 - *Akční plán EU na boj proti terorismu (2004).*
 - *Prohlášení rady k útokům v Londýně (2005).*
 - *Strategie EU pro boj proti terorismu s akčním plánem (2006).*
 - *Strategie EU na boj proti radikalizaci a náboru teroristů s akčním plánem.*
- Zvláštní sektorové dokumenty pro oblast civilní ochrany:
 - *Program solidarity EU (CBRN, 2004).*
 - *Ochrana kritické infrastruktury proti terorismu (2004).*⁵⁸

4.1.1 Evropská bezpečnostní strategie (2003)

Vypracováním dokumentu Evropská bezpečnostní strategie (EU) potvrdila Unie svůj záměr skoncovat s tím, aby byla považována pouze za velmoc čistě ekonomického, ne však bezpečnostního rozměru. Dala najevo své odhodlání vystupovat jako velmoc *sui genesis*, která klade důraz na globální přístupy k bezpečnosti. Svou bezpečnostní strategií však nekoncepčuje jako doktrínu vojenské intervence, čímž se liší od dosavadního přístupu USA. Naopak Evropská bezpečnostní strategie staví na nezbytnosti:

- fungujícího multilateralismu, představujícího primárně přístup vycházející z aplikace kombinovaného politického dialogu, diplomatického nátlaku, mechanismů sledování a vyhodnocování aktuální situace, a
- teprve následně, sekundárně v nezbytných případech použití donucení včetně vojenského zásahu. Podmínkou *sine qua non* je ovšem vojenský zásah mandátem OSN.

⁵⁸ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 397.

Snaží se totiž nereagovat na pouhé následky a vnější projevy terorismu (útoky), ale jde po jeho kořenech a příčinách za současného zaměření na hledání dlouhodobých východisek a řešení.⁵⁹

Evropská bezpečnostní strategie byla zpracována Generálním sekretariátem Evropské rady v součinnosti s Evropskou komisí. V první části tento celkem stručný až vágní dokument obsahuje identifikaci bezpečnostních hrozeb po skončení studené války, z nichž byly za klíčové označeny:

- terorismus,
- proliferace zbraní hromadného ničení,
- regionální konflikty,
- nefunkční státy (state failure) – korupce, zneužívání moci, nefunkční instituce, čehož využívá organizovaný zločin

Druhá část dokumentu obsahuje definici tří základních strategických cílů Unie, kterými jsou:

- rozšíření zóny bezpečnosti v okolí Evropy,
- posilování mezinárodního právního řádu (OSN či OBSE),
- reakce na hrozby, představující schopnost Unie reagovat na nové hrozby ještě dříve, než dojde ke krizi.

V návaznosti na skutečnosti v přístupu k hrozbě mezinárodního terorismu klade Unie rozhodující důraz na tyto směry preventivního působení:

- posilování mezinárodní spolupráce,
- zamezování přístupu teroristů k finančním a jiným ekonomickým zdrojům,
- zvyšování připravenosti k prevenci teroristických úderů,
- zdokonalování schopností nezbytných pro zvládnání důsledků případných teroristických úderů,
- zajišťování bezpečnosti mezinárodní dopravy a zlepšování hraniční kontroly,

⁵⁹ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 398.

- soustředění pozornosti na ty faktory, které usnadňují nábor do teroristických organizací (jde rovněž o bariéry a vzájemné předsudky mezi různými kulturami a náboženstvími, dialog mezi kulturami.)⁶⁰

4.1.2 Stockholmský program s akčním plánem (2010)

V návaznosti na Stockholmský program přijal Evropský parlament a Rada v dubnu 2010 realizační dokument pod názvem Akční plán provádění Stockholmského programu. Dokument má politický a nikoliv právně závazný charakter. Sestává z osmi částí označených jako:

- Poskytování prostoru svobody, bezpečnosti a práva evropským občanům.
- Zajištění ochrany základních práv.
- Posílení účasti evropských občanů.
- Posilování důvěry v evropský soudní prostor.
- Zajišťování bezpečnosti Evropanů.
- Postavení solidarity a odpovědnosti do středu naší reakce.
- Přispění globální Evropě.
- Od politických priorit k akcím a výsledkům.

Součástí Akčního plánu je obsáhlejší Příloha obsahující tabulky konkrétních realizačních aktivit pro následujících pět let.⁶¹

4.1.3 Strategie vnitřní bezpečnosti EU

V návaznosti na zadání ve Stockholmském programu přijala Rada pro justici a vnitřní věci v únoru 2010 zásadní unijní dokument Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie: „Směrem k evropskému modelu bezpečnosti. Dokument má politický charakter (nikoli právní) a sestává ze tří hlavních částí pod označením:

- Chránit obyvatele Evropy v rámci globální společnosti, s podtituly:
 - společné hrozby: hlavní výzvy pro vnitřní bezpečnost EU,
 - reakce na tyto výzvy.
- Směrem k evropskému modelu bezpečnosti, s podtitulem:
 - strategické pokyny pro činnost.

⁶⁰ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 399-400.

⁶¹ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 171.

- Další kroky.

Strategie vnitřní bezpečnosti se vztahuje též na bezpečnostní aspekty integrované správy hranic a popřípadě i na justiční spolupráci v trestních věcech, pokud se týkají operativní spolupráce v oblasti vnitřní bezpečnosti. Rozvíjení, monitorování a provádění této strategie by se mělo stát jedním z prvořadých úkolů Stálého výboru pro operativní spolupráci v oblasti vnitřní bezpečnosti (COSI), zřízeného podle článku 71 SFEU. Jelikož vnitřní bezpečnost je propojena s vnějším rozměrem hrozeb bude zohledněna též vnější strategie vypracovaná v rámci EU.

V první části dokument připomíná, že Lisabonská smlouva a Stockholmský program umožňují, aby při vytváření Evropy jakožto prostoru svobody, bezpečnosti a práva byla přijímána ambiciózní a společně dohodnutá opatření s tím, že tato bezpečnostní strategie EU zejména:

- stanoví společné hrozby a výzvy, kterým je nutno čelit,
- stanoví společnou politiku EU v oblasti vnitřní bezpečnosti včetně zásad, o které se tato politika opírá,
- definuje evropský model bezpečnosti, který je tvořen společnými nástroji a závazkem týkajícím se vzájemně posíleného vztahu bezpečnosti, svobodou a ochranou soukromí či spolupráce a solidarity mezi členskými státy, jakož i dalších aspektů včetně větší vzájemné závislosti mezi vnitřní a vnější bezpečností.⁶²

Ve druhé části dokumentu nazvaném Směrem k evropskému modelu bezpečnosti se uvádí, že v návaznosti na Stockholmský program, Evropskou bezpečnostní strategii a další strategie EU, nastal čas využívat a vytvářet společné nástroje a politiky zaměřené na řešení společných hrozeb a rizik založené na integrovanějším přístupu. Právě toto má být hlavním cílem této strategie vnitřní bezpečnosti. V zájmu dosažení tohoto cíle byl zvolen model bezpečnosti, který zahrnuje opatření týkající se těchto tří oblastí:

- posílení spolupráce v oblasti vymáhání práva a justiční spolupráce, tj. oblast policejní a justiční spolupráce,
- správy hranic

⁶² PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 175.

- civilní ochrany.⁶³

4.1.4 Evropský program pro bezpečnost (2015-2020)

Evropský program pro bezpečnost stanoví, jak může Unie při zajišťování bezpečnosti v zájmu splnění tohoto cíle přinést přidanou hodnotu prostřednictvím podpory členských států. Předseda Komise Jean-Claude Juncker ve svých politických směrech prohlásil, že „boj proti přeshraniční trestné činnosti a terorismu je společným evropským úkolem“. Za bezpečnost odpovídají v první řadě členské státy, ale nemohou to již dokázat samy. Všichni příslušní aktéři z EU a členských států musí při potírání přeshraničních hrozeb lépe spolupracovat, a současně je třeba respektovat odpovědnost členských států za prosazování práva a ochranu vnitřní bezpečnosti. Evropský program pro bezpečnost musí být tedy společným programem Unie a členských států. Výsledkem by měl být prostor vnitřní bezpečnosti EU, v němž jsou jednotlivci chráněni zcela v souladu se základními právy.

Lepší spolupráce v oblasti bezpečnosti

Program proto stanoví pro EU a její členské státy společný přístup, který je komplexní, realistický a orientovaný na výsledky. Všichni zúčastnění aktéři musí spolupracovat na základě pěti klíčových zásad, aby mohly být maximalizovány přínosy stávajících opatření EU a v případě potřeby přijata nová, doplňující opatření.

- Za první je třeba zajistit plné dodržování základních práv. Bezpečnost a dodržování základních práv nepředstavují protichůdné cíle, ale konzistentní a vzájemně se doplňující cíle politiky. Přístup Unie je založen na společných demokratických hodnotách naší otevřené společnosti, včetně právního státu, a musí dodržovat a podporovat základní práva, jak stanoví Listina základních práv. Všechna bezpečnostní opatření musí být v souladu se zásadami nezbytnosti, proporcionality a zákonnosti a musí existovat odpovídající záruky pro zajištění odpovědnosti a soudní nápravy.
- Za druhé je pro zajištění důvěry občanů třeba více transparentnosti, odpovědnosti a demokratické kontroly. Evropský parlament plně vykonává svou úlohu spolutvůrce právních předpisů, který zajišťuje

⁶³ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 176-177.

demokratickou kontrolu. Specifická úloha vnitrostátních parlamentů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva se promítá v širším závazku Komise k obnovenému politickému dialogu s vnitrostátními parlamenty. Komise bude dvakrát za rok informovat Evropský parlament a Radu o provádění programu. Komise rovněž vytvoří ukazatele výkonnosti pro klíčové nástroje EU. V zájmu dalšího zvýšení transparentnosti a účasti zřídí Komise v roce 2015 poradní fórum EU pro bezpečnost, které sdruží členské státy, Evropský parlament a agentury EU se zástupci občanské společnosti, akademické sféry a soukromého sektoru.

- Za třetí musíme lépe uplatňovat a provádět stávající právní nástroje EU. Jednou z priorit Komise bude pomáhat členským státům, aby dále rozvíjely vzájemnou důvěru, plně využívaly stávající nástroje pro sdílení informací a podpořily přeshraniční operativní spolupráci mezi příslušnými orgány. Významnou roli má vzájemné hodnocení i účinné sledování provádění evropských opatření.
- Za čtvrté je nutná větší soudržnost mezi jednotlivými agenturami a meziodvětvový přístup. Vzhledem ke stále většímu propojení mezi různými druhy bezpečnostních hrozeb je nutné plně koordinovat politiku a praktická opatření všech příslušných agentur EU v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí i dalších oblastech.
- Za páté musíme propojit všechny vnitřní a vnější aspekty bezpečnosti. Bezpečnostní hrozby nejsou omezeny hranicemi EU. Vnitřní bezpečnost EU a celosvětová bezpečnost jsou vzájemně závislé a vzájemně propojené. Reakce EU tudíž musí být komplexní a musí vycházet ze soudržného souboru opatření, která spojují vnitřní a vnější dimenzi, aby bylo možné dále posílit vazby mezi evropskou politikou sousedství a společnou bezpečnostní a obrannou politikou. Úspěch závisí do značné míry na spolupráci s mezinárodními partnery. Aby bylo možné řešit základní příčiny bezpečnostních problémů, je nezbytná preventivní angažovanost ve vztazích se třetími zeměmi.

Tři priority programu

V příštích pěti letech by měl být zaveden tento rámec pro lepší a intenzivnější spolupráci, aby se bylo možné zabývat třemi hlavními prioritami evropské bezpečnosti,

a měl by být flexibilně upravován v případě dalších velkých hrozeb, které mohou v budoucnu vzniknout.

Teroristické útoky v Evropě – např. nedávno v Paříži, Kodani a Bruselu – zdůraznily nutnost silné reakce EU na terorismus a aktivity zahraničních teroristických bojovníků. Evropští občané se nadále připojují k teroristickým skupinám v oblastech konfliktů, získávají tam výcvik a při návratu představují potenciální hrozbu pro evropskou vnitřní bezpečnost. I když tento problém není nový, počet a příliv bojovníků v probíhajících konfliktech, zejména v Sýrii, Iráku a Libyi, a síťová povaha těchto konfliktů nemají obdoby.

Současně si závažná a organizovaná přeshraniční trestná činnost nalézá nové cesty a nové způsoby, jak uniknout odhalení. Způsobuje obrovské lidské, sociální a ekonomické ztráty – od trestných činů, jako je obchodování s lidmi, obchod se střelnými zbraněmi a pašování drog až po finanční a hospodářskou kriminalitu a trestnou činnost proti životnímu prostředí. Organizované zločinecké skupiny zapojené do nezákonného převaděčství migrantů zneužívají zranitelnosti osob, které hledají ochranu nebo lepší ekonomické příležitosti, a nesou odpovědnost za ztráty na životech ve jménu zisku. Organizovaná trestná činnost napomáhá terorismu a kyber-kriminalitě pomocí kanálů, jako jsou dodávky zbraní, financování prostřednictvím pašování drog a pronikání na finanční trhy.

V neposlední řadě stále větší hrozbu pro základní práva občanů a pro ekonomiku, stejně jako pro úspěšný rozvoj jednotného digitálního trhu, představuje kyber-kriminalita. Vzhledem k přesunu obchodu a bankovníctví na internet může kyber-kriminalita přinášet zločincům obrovské potenciální zisky a občanům obrovské potenciální ztráty. Pachatelé kyber-kriminality mohou působit ze zemí mimo Unii a při vynaložení minimálního úsilí a rizika poškozovat kritickou infrastrukturu a velký počet obětí v různých členských státech současně.⁶⁴

4.1.5 Prohlášení k boji proti terorismu (Marid, 2004)

11. března 2004 došlo k závažnému teroristickému útoku v Madridu, který byl dílem islamistických extremistů. Tento útok představoval první přímou hrozbu

⁶⁴ SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Evropský program pro bezpečnost [online]. EUR-Lex : 2015 [cit. 2020-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0185.html>>

mezinárodního terorismu v Evropě. Bezprostředně po tomto útoku přijala Evropská rada 25. března 2004 Prohlášení k boji proti terorismu s doplněnými strategickými cíli k posílení Akčního plánu EU na boj proti terorismu z 21. září 2001.

Dokument se v úvodu odvolává na chartu OSN a závazky zakotvené v rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1373 (2001). Obsahuje tzv. doložku solidarity (bod 2), charakterizovanou jako politický závazek členských států postupovat společně proti teroristickým činům. Další části prohlášení jsou označeny podle jednotlivých úkolů a závazků jako: Bezpečnostní strategie; Pomoc obětem; Rozvíjení současné spolupráce; Posílení ochrany hranic a zabezpečení dokladů; Závěry Unie ke společnému postupu v boji proti terorismu; Strategické cíle revidovaného Akčního plánu EU pro boj proti terorismu; Sdílení zpravodajských informací; Předcházení financování terorismu; Opatření na ochranu dopravy a obyvatelstva; Mezinárodní spolupráce; Spolupráce s USA a partnery; Zřízení funkce protiteroristického koordinátora.⁶⁵

Madridské prohlášení zakládá nové úkoly na úseku boje proti terorismu (například spolupráci při výměně informací o odcizených výbušninách), urychluje (zkracuje) termíny s prioritami u některých úkolů zakotvených v Akčním plánu EU na boj proti terorismu.⁶⁶

4.1.6 Akční plán EU na boj proti terorismu (2004)

Již na svém zasedání v září 2001 přijala Evropská rada Akční plán EU na boj proti terorismu, který byl od té doby doplněn o řadu významných iniciativ. Prohlášení Evropské rady k boji proti terorismu z roku 2004 (Madrid) určilo k rozpracování v Akčním plánu těchto sedm strategických cílů:

- *Prohloubit mezinárodní shodu a podpořit mezinárodní snahu bojovat s terorismem.*
- *Omezit teroristům přístup k finančním a ekonomickým zdrojům.*
- *Zesílení kapacity zjišťování, vyšetřování a stíhání teroristů a prevence teroristických útoků mezi orgány Unie a členskými státy.*
- *Ochránit bezpečnost mezinárodní dopravy a zajistit efektivní systém hraniční kontroly.*

⁶⁵ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 400.

⁶⁶ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 401.

- *Zlepšit možnosti Unie a členských států vypořádat se s následky teroristických útoků.*
- *Určit faktory, které přispívají k podpoře a (personálnímu) posílení terorismu.*
- *Nasměrovat akce extérních vztahů Unie do prioritních třetích zemí, kde musí být posíleny protiteroristické kapacity nebo přijata protiteroristická opatření.⁶⁷*

Všechny uvedené cíle jsou podrobněji rozpracovány v tomto Akčním plánu na boj proti terorismu, který přijala Evropská rada na svém zasedání 17. a 18. června 2004. Bylo rozhodnuto, že plán bude revidován dvakrát ročně. Rada ve spolupráci s protiteroristickým koordinátorem Unie a Komisí přijala v listopadu 2004 Akční plán EU na boj proti terorismu – aktualizovanou verzi.⁶⁸

4.1.7 Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005)

Prohlášení Rady k reakci Evropské unie na bombové útoky v Londýně z července 2005 přijala Rada EU pro justici a vnitřní věci 13. července 2005. Dokument obsahuje celkem 10 bodů. Většina těchto opatření je již zakotvena v Akčním plánu pro boj s terorismem a nejedná se tedy o úkoly nové. Spíše jde o urychlení přijetí a implementaci těchto opatření.

Kromě toho Rada naléhavě žádá členské státy, aby:

- *výměna policejních a soudních informací byla intenzivnější, zejména cestou Europolu (a jeho protiteroristické operační skupiny) a Eurojustu, a v souladu s Haagským programem zesílily podporu Situačního centra Unie (SITCEN) ze strany bezpečnostních a zpravodajských služeb členských států,*
- *zlepšili sdílení informací o ztracených a odcizených výbušninách.*

Dále je v dokumentu zdůrazňována nutnost chránit občany a infrastrukturu a snížit tak zranitelnost vůči teroristickému útoku. Členské státy mají rozvíjet schopnost sdílet informace o vízech prostřednictvím Vízového informačního systému (VIS) a informace

⁶⁷ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 401-402.

⁶⁸ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 402.

v souvislosti s prosazováním práva prostřednictvím druhé generace Schengenského informačního systému (SIS II). Zároveň mají zajistit výkonnější a pružnější informační systémy na ochranu vnějších hranic a vnitřní bezpečnosti. V oblasti civilní ochrany je dále zdůrazňován význam zvyšování schopnosti Unie řídit a minimalizovat důsledky teroristických útoků.⁶⁹

4.1.8 Akční plán EU boje proti terorismu (2006)

Akční plán EU boje proti terorismu z ledna 2006 („Akční plán“) reflektuje nové kroky plynoucí z unijní protiteroristické Strategie včetně opatření směřujících k potírání radikalizace a náboru osob pro terorismus. Akční plán je sestaven tabulkově – stručně a v jednoduché formě – do jednotlivých úkolů rozdělených podle čtyř pilířů Strategie, označených: Opatření/akce; Kompetentní orgán; Konečný termín splnění; Status/plnění.

Úkoly Akčního plánu, legislativní i nelegislativní, jsou zakotveny v jednotlivých podoblastech označených podle zmíněných čtyř pilířů Strategie EU pro boj proti terorismu:

- *Prevence*
- *Ochrana*
- *Pronásledování*
- *Reakce*

Závěrečná část Akčního plánu obsahuje stručnou indikaci implementace legislativních nástrojů uvedených v Prohlášení Evropské rady k terorismu z března 2004. Jedná se o implementaci konkrétních právních nástrojů Unie do národních právních řádů jednotlivých členských států, jako jsou:

- *Evropský zatykáací rozkaz*
- *Společné vyšetřovací týmy*
- *Rámcové rozhodnutí k boji proti terorismu*
- *Rámcové rozhodnutí o praní peněz*
- *Eurojust*

⁶⁹ PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce. 3 rozš. vyd. Praha : Linde, 2006, s. 353-354.

- *Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie či rámcové rozhodnutí o výkonu příkazu k zajištění majetku nebo důkazů.*⁷⁰

4.1.9 Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů (2004)

V prosinci 2004 byla na zasedání Evropské rady v Bruselu odsouhlasena nezbytnost přijetí strategie s akčním plánem boje proti radikalizaci a náboru do teroristických organizací. S přijetím těchto (utajovaných) dokumentů počítá základní Strategie EU pro boj proti terorismu. Při tvorbě a přijímání Strategie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů bylo bráno v potaz, že většina Evropanů včetně muslimů neakceptuje extremistické ideologie. K této strategii je připojen Akční plán, jehož součástí je série „měkkých“ (tj. preventivních) a „tvrdých“ (tj. represivních) opatření. Za klíčové oblasti jsou pokládány např.: média, vzdělávání, integrace, dále rovné šance a mezikulturní dialog. Tento dokument neobsahuje problematiku trestního postihu za účast na teroristických aktivitách.⁷¹

4.1.10 Program solidarity EU (CBRN)

Původní program pro zlepšení spolupráce v Evropské unii při prevenci a zmírňování následků chemických, biologických, radiačních nebo jaderných teroristických hrozeb byl přijat v listopadu 2002 („Program CBRN z roku 2002“ nebo „Program“). Program stanovil, které strategické cíle je třeba určit za účelem zlepšení ochrany obyvatelstva, životního prostředí, potravinového řetězce a majetku proti hrozbám a útokům chemických, biologických, radiačních nebo jaderných prostředků (CBRN) a ukazoval, kde je potřeba dalších opatření.

V prosinci 2004 byl přijat nový Program solidarity EU k následkům teroristických hrozeb a útoků (revidovaný/rozšířený Program CBRN (chemický, biologický, radiologická a jaderná). Tento program nahrazuje shora zmiňovaný Program CBRN z roku 2002 a současně reflektuje i Haagský program. Program solidarity EU sestává ze

⁷⁰ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 406.

⁷¹ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 406-407.

sedmi kapitol a jeho součástí je i příloha s Implementační tabulkou obsahující konkrétní realizační úkoly.⁷²

4.1.11 Ochrana kritické infrastruktury v boji s terorismem (2004)

V říjnu 2004 byl přijat dokument pod názvem Ochrana kritické infrastruktury v boji proti terorismu. Jedná se o dokument průřezový, zahrnující úkoly jak v oblasti civilní ochrany, tak úkoly pro orgány donucovací, a dotýká se rovněž činnosti zpravodajských služeb.

Cílem ochrany kritické infrastruktury je:

- *zabezpečit fungování systémů a prostředků pro potřeby obyvatelstva a*
- *zachování funkčnosti státní správy.*

Dokument reaguje na skutečnost, že možnost katastrofických teroristických útoků s dopadem na kritické infrastruktury roste. Všeobecně se předpokládá, že úspěšný kybernetický útok by si vyžádal málo obětí, ale mohl by vést ke ztrátě životně důležitých infrastrukturních služeb. Kritické infrastruktury se skládají z hmotných zařízení a zařízení informační technologie, sítí, služeb a majetku, jejichž narušení nebo zničení by mělo vážný dopad na zdraví, bezpečnost, zabezpečení nebo hospodářský blahobyt občanů nebo efektivní fungování vlád v členských státech.

Mezi tyto kritické infrastruktury patří:

- *Energetická zařízení a sítě (např. elektrická energie, produkce ropy a plynu, skladová zařízení a rafinérie, přenosové a distribuční systémy).*
- *Komunikační a informační technologie (např. telekomunikace, vysílací systémy, software, hardware a další sítě včetně internetu).*
- *Finančnictví (např. bankovníctví, cenné papíry a investice).*
- *Zdravotnictví (např. nemocnice, zdravotnická zařízení a krevní banky, laboratoře a léčiva, pátrací a záchranné služby, pohotovostní služby).*
- *Potravinářství (např. bezpečnost, výrobní prostředky, velkoobchodní distribuce a potravinářský průmysl).*
- *Vodní hospodářství (např. přehrady, skladování, úprava a sítě).*

⁷² PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce. 3 rozš. vyd. Praha : Linde, 2006, s. 385.

- *Doprava (např. letiště, přístavy, železniční síť, dopravní řídicí systémy).*
- *Vláda (např. kritické služby, zařízení, informační síť, majetek a klíčová státní místa).*⁷³

4.2 Nová protiteroristická opatření od roku 2015

4.2.1 Směrnice o boji proti terorismu

Tato směrnice z 15. března 2017 nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV. Tato směrnice stanovuje minimální pravidla pro definici trestných činů a trestních sankcí v oblasti teroristických trestných činů, trestných činů spojených s teroristickou skupinou a trestných činů spojených s teroristickými činnostmi, jakož i opatření na ochranu a podporu obětí terorismu a na pomoc obětem terorismu.

Tato směrnice se věnuje také ochraně, podpoře a právům obětí terorismu.

- Členské státy zajistí, aby obětem terorismu byla poskytnuta dostatečná lékařská péče, a to bezprostředně po teroristickém útoku a následně tak dlouho, jak bude zapotřebí. Členské státy mají nadále právo organizovat poskytování lékařské péče obětem terorismu v souladu se svým vnitrostátním systémem zdravotní péče.
- Členské státy zajistí, aby vyšetřování nebo stíhání trestných činů, na které se vztahuje tato směrnice, nezáviselo na oznámení nebo obvinění obětí terorismu nebo jinou osobou, která se stala obětí daného trestného činu, alespoň tehdy, došlo-li ke spáchání těchto činů na území daného členského státu.
- Členské státy zajistí zřízení služeb podpory zaměřených na zvláštní potřeby obětí terorismu v souladu se směrnicí 2012/29/EU a jejich dostupnost obětem terorismu bezprostředně po teroristickém útoku a tak dlouho, jak bude zapotřebí. Tyto služby jsou poskytovány navíc ke službám obecné podpory pro oběti nebo jako jejich součást, přičemž

⁷³ PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce. 3 rozš. vyd. Praha : Linde, 2006, s. 387-388.

služby obecné podpory se v takovém případě mohou obracet na již existující subjekty, které poskytují odbornou podporu.

- Služby podpory jsou schopny poskytovat pomoc a podporu obětem terorismu v souladu s jejich zvláštními potřebami. Služby jsou důvěrné, bezplatné a snadno dostupné pro všechny oběti terorismu.⁷⁴

4.2.2 Směrnice o opatření proti praní peněz nebo financování terorismu

Cílem této směrnice ze dne 20. května 2015 je předcházet využívání finančního systému Unie k praní peněz a financování terorismu, dále aby členské státy zajistili, aby praní peněz a financování terorismu bylo zakázáno.

Pro účely této směrnice se za praní peněz rozumí následující jednání, pokud je páčáno úmyslně:

- a) přeměna nebo převod majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti, za účelem zatajení nebo zastření nezákonného původu majetku nebo za účelem pomoci jakékoliv osobě, která se účastní páčání takové činnosti, aby se vyhnula právním následkům svého jednání*
- b) zatajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, nakládání, pohybu, práv k majetku nebo jeho vlastnictví s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti*
- c) nabývání, držení nebo užívání majetku s vědomím, v době jeho obdržení, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti*
- d) účast na spáchání, spolčení ke spáchání, pokus o spáchání, pomoc, usnadňování a návod ke spáchání jakéhokoliv jednání uvedeného v písmenech a), b), c).*⁷⁵

⁷⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/541, ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV [online]. EUR-Lex : [cit. 2020-02-06] Dostupné z WWW : <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32017L0541.html>>

⁷⁵ Směrnice evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES [online]. EUR-Lex : [cit. 2020-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849.html>>

4.3 Právní nástroje Evropské unie

V návaznosti na hlavní politické nástroje představované dokumenty a závěry Evropské rady, resp. též Rady, jsou přijímány konkrétní realizační právní akty Unie zaměřené na boj s mezinárodním terorismem nebo v tomto smyslu na boj s mezinárodním organizovaným zločinem. Přijaté právní nástroje jsou zaměřeny zvláště do oblastí policejní a justiční spolupráce v trestních věcech nebo civilní ochrany a na úsek prevence. Za nejdůležitější právní nástroje Unie zaměřené na boj s terorismem, nebo s ním úzce související, lze považovat hlavně:

- *Europol*
- *Eurojust*
- *Úmluva EU o právní pomoci ve věcech trestních*
- *Společné vyšetřovací týmy*
- *Evropský zatýkáací rozkaz*
- *Prümská smlouva* ⁷⁶

4.3.1 Europol

Myšlenka zřídit Evropský policejní úřad (Europol) byla poprvé vážně zmíněna na zasedání Evropské rady v Lucemburku v červnu 1991. O založení Europolu bylo rozhodnuto Maastrichtskou smlouvou o EU z roku 1993. Svoji zpočátku jen omezenou činnost zahájil Europol v lednu 1994 na prozatímním základě jako Protidrogová jednotka Europolu (EDU – Europol Drugs Unit). Původní činnost EDU spočívala v boji proti trestné činnosti na úseku drog. Postupně se rozšiřovala jeho kompetence o další důležité oblasti trestné činnosti tak, aby přechod na plnou činnost Europolu byl kontinuální a bezproblémový. EDU nevyvíjela operativní aktivity a její činnost byla ukončena vstupem původní Úmluvy o Europolu v platnost v roce 1998. Založení a činnost Europolu je odpovědí na internacionalizaci kriminálních organizací propojených mezinárodně hlavně mezi Jižní Amerikou, Evropou a Asií, fungujících na dlouhodobější časové bázi.⁷⁷

Europol vznikl s cílem vytvořit v rámci Unie instituci, která by umožnila donucovacím složkám členských států rychlou a co nejucelenější spolupráci zejména v oblasti boje s přeshraničním organizovaným zločinem. Smyslem činnosti Europolu

⁷⁶ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 407.

⁷⁷ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 261.

bylo zvýšit efektivnost a zlepšit kvalitu policejní spolupráci členských států, a to především při prevenci a potírání terorismu, pašování drog a dalších závažných forem mezinárodní (přeshraniční) organizované kriminality.

Původní Úmluva o Europolu byla podepsána v červenci 1995 a vstoupila v platnost 1. října 1998. Poté co proběhla celá řada nezbytných právních kroků, které s úmluvou souvisely, zahájil Europol 1. července 1999 svoji činnost v plném rozsahu. Sídlem Europolu je nizozemský Haag.

Významný mezník pro činnost Europolu představoval vstup Amsterdamské smlouvy v platnost v roce 1999. Amsterdamská smlouva měnila spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí tím, že vyhláší cíl vybudovat prostor svobody, bezpečnosti a práva při jehož realizaci byla Europolu přisouzena jedna z rozhodujících úloh. Europol měl nyní nejen informace evidovat, ale i zpracovávat a využívat pro účely policejné operativní a vyšetřování a přiznávala se mu explicitně ústřední úloha v oblasti policejní spolupráce. Původně byl tedy Europol chápán jako instituce Unie založená pro výměnu policejních informací. Amsterdamská smlouva však zásadním způsobem změnila celkové pojetí práce Europolu v tom smyslu, že:

- doplnila jeho poslání o posílení atributu operativního šetření a policejního vyšetřování,
- a to hlavně za využití možností společných (vyšetřovacích týmů).⁷⁸

Cílem Europolu je, v rámci spolupráce členských států podle článku 29 Smlouvy o EU, zlepšit prostřednictvím opatření uvedených v Úmluvě o Europolu účinnost a spolupráci příslušných orgánů v členských státech Unie při předcházení terorismu, nedovolenému obchodu s drogami a jiným závažným formám mezinárodní trestné činnosti a boje proti nim tam, kde jsou konkrétní známky, že jde o organizovanou kriminální strukturu a dva nebo více členských států je dotčeno příslušnými formami trestné činnosti takovým způsobem, že to vzhledem k rozsahu, významu a následkům deliktů vyžaduje společný postup členských států.⁷⁹

Jako hlavní klíčové úkoly Europolu se uvádí tyto:

⁷⁸ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 262.

⁷⁹ PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce). 3. rozš. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 249-250.

- *shromažďování, uchovávání, zpracovávání, analýza a výměna operativních a jiných informací,*
- *bezodkladné informování příslušných orgánů členských států prostřednictvím národní jednotky o informacích, které se těchto států týkají, a o veškerých zjištěných souvislostech mezi trestnými činy,*
- *napomáhání vyšetřování v členských státech, zejména předáváním veškerých příslušných informací národním jednotkám,*
- *podání žádostí příslušným orgánům dotčených členských států o zahájení, vedení nebo koordinaci vyšetřování a ve zvláštních případech navrhnutí zřízení společných vyšetřovacích týmů,*
- *poskytnutí zpravodajských informací a analytické podpory členským státům v souvislosti s významnými mezinárodními událostmi,*
- *vypracování posouzení hrozeb, strategických analýz a všeobecných situačních zpráv, které se týkají jeho cíle včetně posouzení hrozeb organizované trestné činnosti.⁸⁰*

4.3.2 Eurojust

Začlenění Eurojustu (Jednotky Evropské unie pro justiční spolupráci) do unijního institucionálního rámce bylo provedeno Niceskou smlouvou o EU z roku 2003 s cílem „povznést“ kvalitativně justiční spolupráci v trestních věcech k úrovni spolupráce policejní, a zajistit tak potřebnou rovnováhu při realizaci shodného cíle obou těchto oblastí na dostatečném právním základě. Eurojust byl konstituován jako orgán Unie s právní subjektivitou a byl založen rozhodnutím Rady o zřízení Eurojustu z února 2002.

Rozhodnutí o zřízení Eurojustu se sídlem v Haagu vymezuje obecná a minimální pravidla, která musí být plněna členskými státy. Zvláště se jedná o:

- *přizpůsobení národních právních předpisů ohledně potřeby vybudovat spolehlivé komunikační kanály mezi příslušnými národními orgány a jejich zástupci v Eurojustu za účelem soustavné a aktuální informovanosti o závažné přeshraniční kriminalitě,*
- *jmenování tzv. národních zpravodajců pro Eurojust a také o*

⁸⁰ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 266.

- *definování kompetencí zástupců Eurojustu na cizím státním území.* ⁸¹

Založení Eurojustu je nutno chápat jako významný krok vpřed. Jeho přínos je spojen s novou dimenzí justiční spolupráce, která spočívá v její koordinaci a podpoře ve spojení s vyšetřováním a trestním stíháním závažné přeshraniční a organizované trestné činnosti, a to:

- za účasti dvou a více členských států nebo
- členského státu a Evropské komise (OLAF) v případech ve spojení s trestnou činností proti finančním zájmům Unie nebo
- členského státu a třetí země podle dohody, kterou schválila Rada.⁸²

Eurojust úzce spolupracuje s Evropskou justiční sítí, neboť jejich funkce a aktivity se vzájemně doplňují. Eurojust a Evropská justiční síť jednají na stejné úrovni, přímo a bezprostředně v rámci justiční spolupráce. ⁸³

4.3.3 Úmluva EU o vzájemné pomoci ve věcech trestních

Sjednání Úmluvy EU o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy Evropské unie z 29. května 2000 odráží vyšší stupeň vzájemných vztahů mezi členskými státy na úseku poskytování právní pomoci ve věcech trestních včetně důvěry v žádoucí struktury a fungování jejich právního systému a schopnosti zaručit spravedlivý proces (fair trial). ⁸⁴

Účelem, který sleduje tato úmluva, je zlepšit justiční spolupráci ve věcech trestních mezi členskými státy, aniž by byla dotčena práva chránící osobní svobody jednotlivce. Cílem je, aby vzájemná pomoc probíhala co nejrychleji a nejúčinněji v souladu se základními zásadami vnitrostátního práva. Úmluvou není dotčen výkon odpovědnosti členských států, pokud jde o udržování práva a pořádku a zjišťování vnitřní bezpečnosti. ⁸⁵

⁸¹ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 318.2

⁸² PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s.319-320.

⁸³ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 324.

⁸⁴ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 312.

⁸⁵ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 312.

Úmluva vstoupila v platnost v srpnu 2005 a její protokol v říjnu 2005. K Úmluvě a rovněž i k jejímu protokolu byly schváleny výkladové zprávy, které obsahují vysvětlivky a návody pro praktickou aplikaci obou dokumentů.⁸⁶

4.3.4 Společné vyšetřovací týmy

Společné vyšetřovací týmy představovaly významnou změnu již tím, že znamenají spolupodílení se cizích orgánů v rámci národního vyšetřování. 13. června 2002 Rada pro justici a vnitřní věci přijala rámcové rozhodnutí o společných vyšetřovacích týmech, které recipovalo článek 13 úmluvy. Dokument tak představuje předběžný právní krok Unie s cílem zavést účinné formy přeshraničního vyšetřování případů terorismu, obchodu s drogami a s lidmi. Především mají být takové týmy vytvářeny k boji proti trestné činnosti páchané teroristy.⁸⁷

Společné vyšetřovací týmy mají jedinečný význam hlavně v tomto smyslu:

- *Společné vyšetřovací týmy jsou významným prostředkem při realizaci soudní spolupráce v boji s přeshraniční kriminalitou a stejně tak prostředkem pro vytvoření nezbytné koordinované činnosti při praktické spolupráci rozdílných orgánů participujících států v praxi.*
- *V rámci soudní spolupráce se podnikají opatření za využití společných vyšetřovacích týmů vyžadující posílení spolupráce mezi policejními a soudními orgány jak na úrovni národní, tak na úrovni unijní.*
- *Složitost a náročnost boje s přeshraniční organizovanou kriminalitou potvrzuje, že na původních, tradičních zásadách spolupráce policie bez zapojení příslušného justičního orgánu nelze tyto týmy zřizovat a konat v jejich rámci účinně.*
- *Přijatá opatření dávají dostatečný právní základ k činnosti a podpoře přeshraničního vyšetřování. Založení společných vyšetřovacích týmů závisí na přechozích dohodách mezi kompetentními orgány spadajícími do soudní spolupráce.*

⁸⁶ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 314.

⁸⁷ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 315.

- *Členové Eurojustu a Europolu se mohou podílet na činnosti společných vyšetřovacích týmů především podpůrně s poradní funkcí a v souladu s dohodou.*
- *Zřízení těchto týmů předpokládá a zavazuje orgány různých států požadavkem na spolupráci. Lze říci, že jeho jednotka soudní spolupráce plní specifické úkoly na úseku koordinace vyšetřování a trestního stíhání hraje Eurojust hlavní roli.⁸⁸*

Do zřizování společných vyšetřovacích týmů zapadá úloha specializovaných subjektů Unie, jako jsou Europol, Eurojust a OLAF (Evropský úřad pro boj proti podvodům).⁸⁹

4.3.5 Evropský zatýkácí rozkaz

Rada přijala rámcové rozhodnutí z června 2002 o evropské zatýkácí rozkazu. Evropský zatýkácí rozkaz stanovený v tomto rámcovém rozhodnutí je prvním konkrétním opatřením v oblasti trestního práva k provedení zásady vzájemného uznávání, na kterou Evropská rada poukazovala jako na základní kámen justiční spolupráce.

Podle článku 1 rámcového rozhodnutí je zatýkácí rozkaz rozhodnutí *vydané justičním orgánem členského státu s cílem zatčení a předání požadované osoby jiným členským státem za účelem trestního stíhání nebo výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody*. Zatykač není ovšem přímo vykonatelný na území jiného členského státu s tím, že jeho soudní orgán musí o předání rozhodnout. Členské státy pak mají povinnost vykonat tento zatykač na základě zásady vzájemného uznávání a v souladu s předmětným rámcovým rozhodnutím. Přitom jsou rovněž stanoveny důvody právní a věcné: pro povinné odmítnutí výkonu zatýkácího rozkazu (např. amnestie, věk osoby) anebo důvody, které umožňují výkon zatykače odmítnout (např. překážka ne bis in idem).⁹⁰

Zatýkácí rozkaz je postaven na principu vzájemné důvěry, a to hlavně v řádné fungování justičních systémů členských států a ve schopnost zajistit spravedlivý proces.

⁸⁸ PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce). 3 rozš. vyd. Praha : Linde, 2006, s. 274-275.

⁸⁹ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s.316.

⁹⁰ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 329.

Je prvním konkrétním institutem, realizujícím princip vzájemného uznávání na poli trestního práva.⁹¹

4.3.6 Průmská smlouva

Průmská smlouva představuje nejnovější zásadní nástroj a bázi pro rozvoj další spolupráce v bezpečnostní oblasti. tzv. Průmskou smlouvu z května 2005, sjednalo mezi sebou sedm členských států Unie za účelem prohloubení přeshraniční spolupráce zvláště v boji s terorismem, přeshraniční kriminalitou a nedovolenou migrací. Smlouva byla přijata jako mezinárodní smlouva uzavřeného typu pro země mimo Evropskou unii, a současně otevřená pro ostatní členské státy Unie.⁹²

Cílem smlouvy je zintenzivnit spolupráci v oblasti boje proti terorismu, nelegální migraci a přeshraniční kriminalitě, a to především zlepšením mechanismu výměny informací včetně zajištění náležitého stupně ochrany osobních údajů. Zavádí též opatření za účelem zlepšení výměny informací, pokud jde o DNA a otisky prstů. Průmská smlouva se obsahově dělí na osm kapitol:

- *Kapitola I. – Všeobecná část*
- *Kapitola II. – profily DNA, daktyloskopické údaje a ostatní údaje*
- *Kapitola III.- Opatření pro předcházení teroristickým trestným činům*
- *Kapitola IV. - Opatření k potírání nelegální migrace*
- *Kapitola V. - Další formy spolupráce*
- *Kapitola VI. - Všeobecná ustanovení*
- *Kapitola VII. - Všeobecná ustanovení o ochraně údajů*
- *Kapitola VIII. - Prováděcí a závěrečná ustanovení.*⁹³

Spolupráce na základě této smlouvy tak probíhá v zásadě mimo orgány a instituce Unie, což znamená, že je mimo jejich kontrolní funkce včetně Evropského parlamentu. Ve vztahu k unijnímu právu smlouva proklamuje přednost unijní úpravy včetně té, která

⁹¹ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s.330.

⁹² PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 282.

⁹³ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s.282-283.

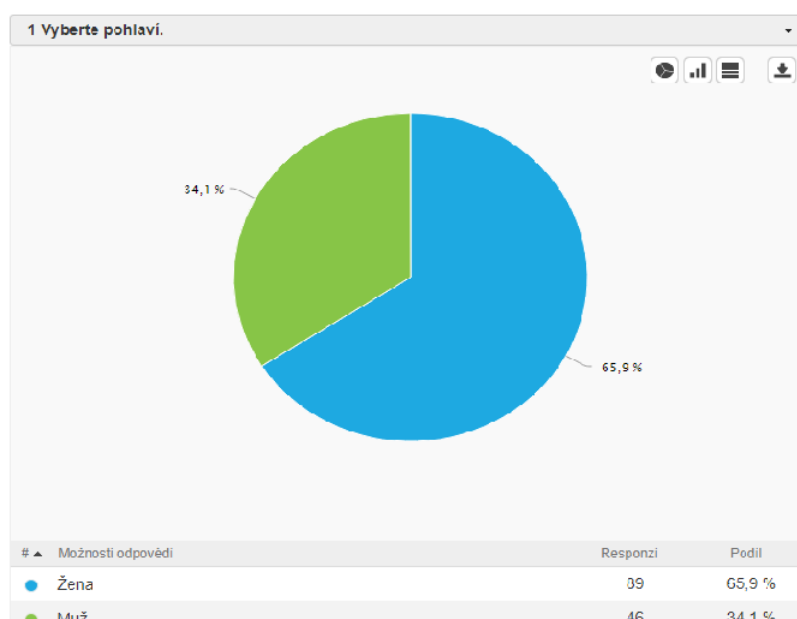
bude přijata v budoucnu s tím, že obecně neovlivňuje závazky přijaté v rámci jiných mezinárodních smluv.⁹⁴

5 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření bylo vytvořeno na internetovém portálu Survio.com. Hlavním cílem dotazníku bylo získání odpovědí od respondentů, zejména na otázky, co si představí po pojmem terorismus, zda svou zemi považují za bezpečnou nebo se obávají teroristického útoku ve své zemi. Dotazníkové šetření s sebou přináší i jejich pohled týkající se tolerance muslimské víry v České republice a obav z migrace.

Dotazníkové šetření vyplnilo 135 osob, přičemž dotazník vyplnilo 89 žen a 46 mužů.

Obrázek 1 Vyberte pohlaví.⁹⁵

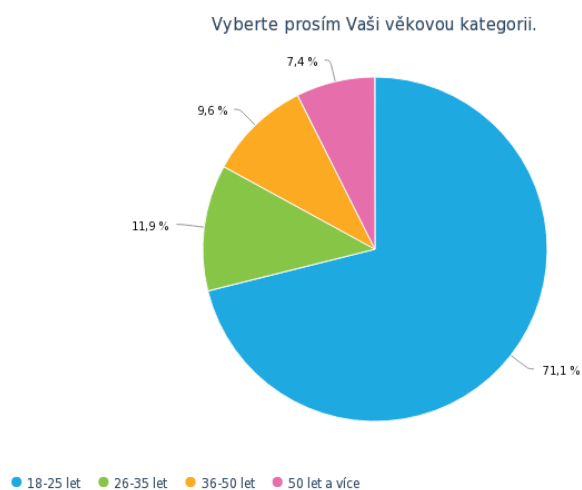

Přesahující věková skupina, která dotazník vyplňovala, byla především skupina od 18 do 25 let, kdy tuto skupinu tvoří 96 vyplňujících respondentů. Další věková skupina od 26-35 let tvoří 16 respondentů, kteří se zúčastnili vyplňování dotazníku. Následujících 13 respondentů spadají do věkové kategorie 36-50 let. A v neposlední řadě věkovou skupinu 50 let a více tvořilo 10 respondentů.

⁹⁴ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s.283.

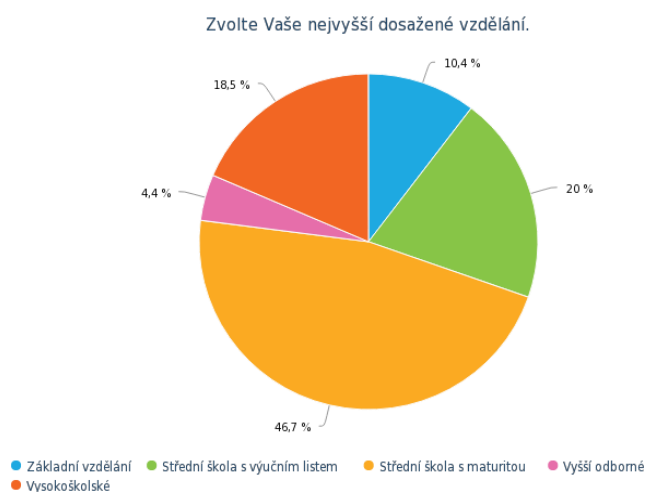
⁹⁵ Vlastní výzkum

Obrázek 2 Vyberte prosím Vaši věkovou kategorii.⁹⁶

Většinový podíl v dotazníkovém šetření měla skupina respondentů s dokončeným středoškolským vzděláním ukončeném maturitní zkouškou, kterých bylo 63. Další početná skupina se řadí do kategorie vzdělání ukončené výučním listem s počtem 27. Následující skupinu tvořili vysokoškoláci s počtem 25, dále 14 respondentů se základním vzděláním a nejmenší skupinu tvořilo 6 respondentů s vyšším odborným vzděláním.

Obrázek 3 Zvolte Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.⁹⁷

⁹⁶ Vlastní výzkum

⁹⁷ Vlastní výzkum

První položená otázka na danou problematiku v dotazníku byla, co si respondenti představují pod pojmem terorismus. Ve většině případů se objevovali odpovědi jako: islám, bomby, útoky na nevinné obyvatelstvo, válka, muslimové, Islámský stát, strach, prosazování náboženských myšlenek a jiné. Z první otázky je tedy zřejmé, že respondenti vnímají především islamismus jako hlavní příčinu terorismu a negativně hledí na muslimskou komunitu.

Obrázek 4 Co si představíte pod pojmem terorismus?⁹⁸

5 Co si představíte pod pojmem terorismus?			
Útoky na různých místech a umírají přitom lidé .	Útoky (2x)	Vědomé narušování veřejného pořádku za účelem způsobování teroru/strachu často za účelem prosazování politických stran či náboženských myšlenek. Rekl bych, že se jedná o form války	agresivní útok proti civilistům
Islam (2x)	Útoky na veřejných místech, největší příčinou je propaganda náboženství	Nevinné oběti	Násilí, hrozbu, útok, atentát, na dosažení změny (náboženských, politických) cílů
Zbraň, smrt, nebezpečí	Napadnutí určitého státu Islámisty	Teror/strach. Vnucování náboženských myšlenek	Bomby, nebezpečí, Islámisty
Násilí, hrozba, atentát, apod...	Největší nebezpečí současného světa	Život a zdraví ohrožující nebezpečí	Strach, bezmoc, panika
Válka, krev, smrt	Strach, nebezpečí, nejistota	Úmyslné útoky	Hrozba, ohrožení životů jedinci pod vlivem jisté víry, či nátlaku
Válka	Násilí za účelem prosazení politických cílů	Brutální násilné akce při dosažení náboženských cílů	Skryté buňky. Za poslední roky se stalo po emigraci mnoho příhod v několika městech.
Násilí, smrt, hrozba, bombové útoky, únosy, strach	Zabijení	Zlo strach	Psychická narušenost
Strach, hrozba, nejistota	Bomby		
Násilná forma prosazování politických záměrů	Nebezpečí (2x)		

Obrázek 5 Co si představíte pod pojmem terorismus?⁹⁹

Teroristé jsou podle mého lidé kteří mají určité přesvědčení a určitou víru a lidé kteří hlásají opak tak jsou nepřátelé a snaží se je zastráhit a v nehorších případech i zabít.	Násilné jednání i při možnostech bezkonfliktního jednání. Ničení míru s argumentem že jsem v právu. Terorismus je široký pojem a dá se chápat mnoha smysly. Avšak pro mě je terorismus jen o destrukci míru a pořádku. Rebelie bez konce.	činy hromadného násilí, které mají nějaký náboženský nebo ideový podtext	Útoky na obyvatelstvo, kdy útočníkovi nejde o konkrétní osoby, ale jde mu o nějakou větší skupinu (napr. dle náboženství) případně nemá cíl zaměřen nijak.
Sít útočníků útočících na důležitá nebo hojně lidmi navštěvovaná místa		Bezohledné prosazování názoru/vyznání/přesvědčení nedemokratickou cestou, povětšinou prostřednictvím násilí či sabotáže.	Zbrojení (fyzické, psychické) proti obyvatelstvu, hospodářství, infrastruktuře, politice a dopravě státu.
Islám (3x)	Muslimy (2x)	Organizované skupiny, které prostřednictvím násilí projevují svůj názor, politické nebo náboženské přesvědčení	
Muslimové			
Atentat	Útok na nevinné (civilisty, nečekaně)		
Útoky na civilní obyvatelstvo s náboženským motivem	Teroristické útoky		

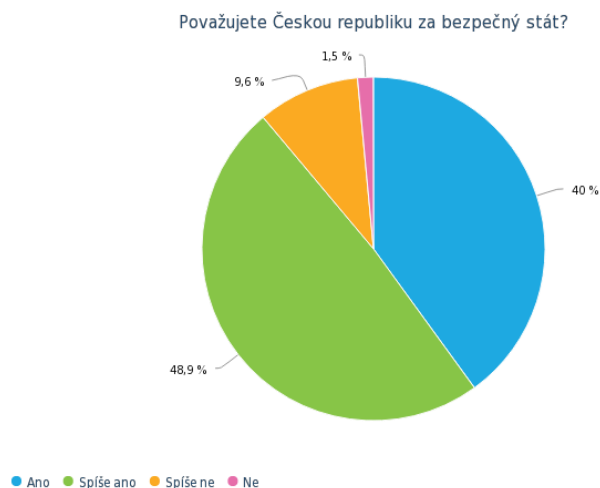
V druhé otázce měli respondenti odpovídat na otázku týkající se bezpečnosti v České republice. Největší počet respondentů se kloní k názoru, že Česká republika je

⁹⁸ Vlastní výzkum

⁹⁹ Vlastní výzkum

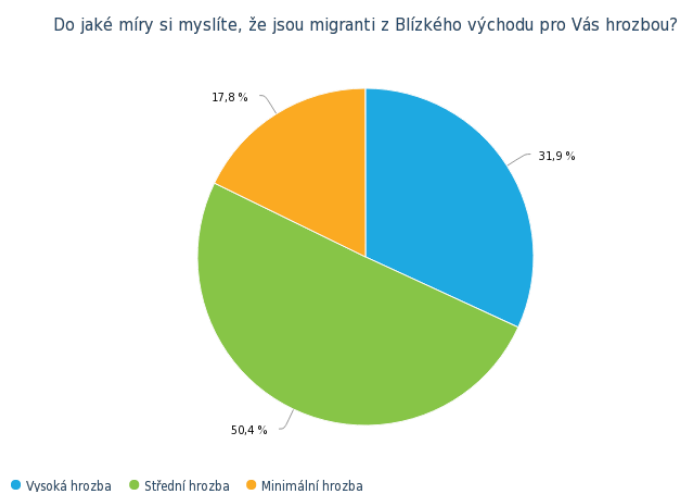
bezpečný stát a jen minimální procento zodpovídajících považují svou zemi za ne příliš bezpečnou.

Obrázek 6 Považujete Českou republiku za bezpečný stát?¹⁰⁰

Další otázka směřovala k získání minimálního názoru respondentů vztahující se na hrozbu migrace z Blízkého východu. Z výzkumu vyplývá, že respondenti nahlíží na migraci spíše negativně a migranty z Blízkého východu považují za střední až vysokou hrozbu.

Obrázek 7 Do jaké míry si myslíte, že jsou migranti z Blízkého východu pro Vás hrozbou?¹⁰¹

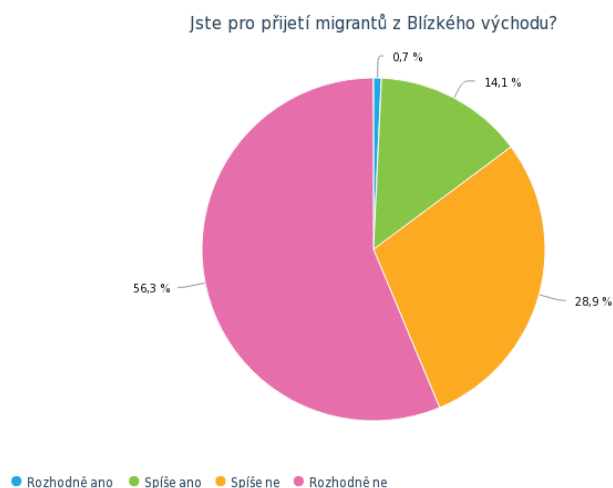

¹⁰⁰ Vlastní výzkum

¹⁰¹ Vlastní výzkum

S touto otázkou souvisí i následující čtvrtá otázka, která byla položena respondentům za účelem zjištění, zda jsou pro přijetí migrantů. I na této otázce se shodla většina respondentů a majoritní odpovědí bylo, že nesouhlasí s přijetím migrantů z Blízkého východu.

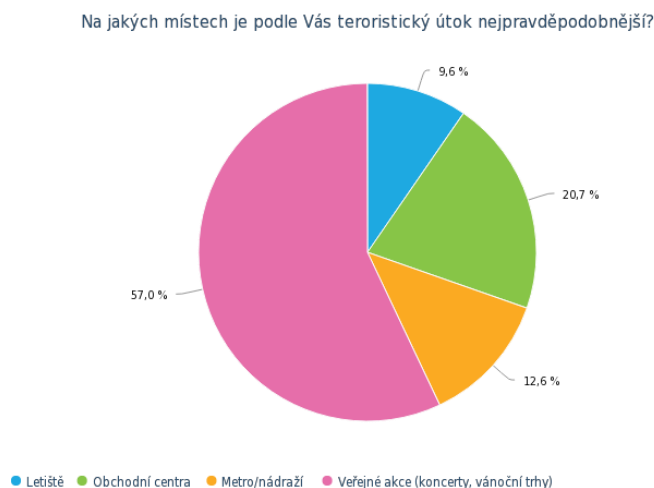
Obrázek 8 Jste pro přijetí migrantů z Blízkého východu?¹⁰²

U otázky č. 5 měli respondenti odpovídat na otázku, na jakých místech je podle nich nejpravděpodobnější teroristický útok. U této otázky není velkým překvapením, že většina odpověděla, že nejpravděpodobnějším místem teroristického útoku jsou místa, kde se konají veřejné akce, např. koncerty nebo vánoční trhy anebo obchodní centra, tedy místa s větší pospolitostí osob. Menší procento se objevilo u odpovědí jako jsou letiště nebo metro a nádraží.

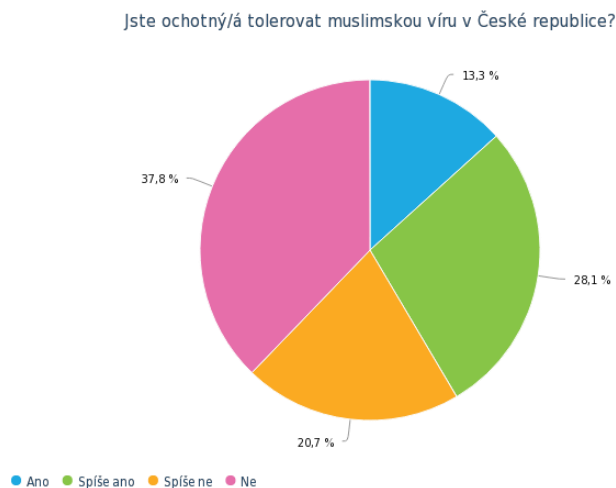
¹⁰² Vlastní výzkum

Obrázek 9 Na jakých místech je podle Vás teroristický útok nejpravděpodobnější?¹⁰³

Cílem otázky č. 6 bylo zjištění názoru na muslimskou víru a na její tolerování v České republice. Převažující většina se klání k názoru, že spíše nejsou ochotni tolerovat muslimskou víru v České republice a pouhých 13,3% všech dotazovaných se dokáže smířit s muslimskou komunitou.

Obrázek 10 Jste ochotný/á tolerovat muslimskou víru v České republice?¹⁰⁴

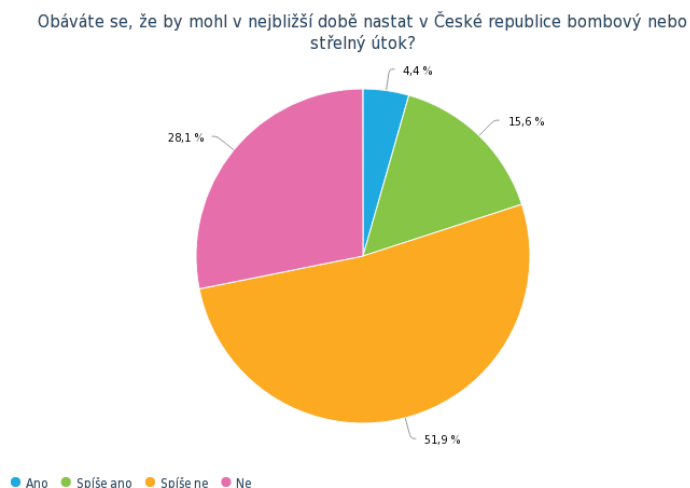
Nejčastější odpovědí v otázce č. 7 na otázku, jestli se respondenti obávají, že by mohl v nejbližší době nastat střelný nebo bombový útok v České republice byla, že se 80 % dotazovaných spíše nebojí nebo rozhodně nebojí teroristického útoku v České

¹⁰³ Vlastní výzkum

¹⁰⁴ Vlastní výzkum

republiky. Z této otázky vyplývá, že nadpoloviční většina považuje svou zemi za bezpečnou a neobává se žádného útoku.

Obrázek 11 Obáváte se, že by mohl v nejbližší době nastat v České republice bombový nebo střelný útok?¹⁰⁵

Výsledek dotazníkového šetření: Z dotazníkového šetření vyplývá, že nadpoloviční většina respondentů považuje Českou republiku za bezpečnou a neobávají se příchodu žádného teroristického útoku. Otázky týkající se migrace a tolerance muslimské víry však přinesly spíše negativní názory respondentů. Respondenti považují migranty z Blízkého východu za vysokou hrozbu a nejsou tudíž pro jejich přijetí. Stejně tak z dotazníku vyšlo najevo, že 80 % respondentů ze všech dotazovaných nejsou ani ochotni tolerovat muslimskou víru ve své zemi. Podle dotazovaných je hlavní příčinou terorismu islamismus a z toho plynoucí islamistický terorismus.

¹⁰⁵ Vlastní výzkum

Závěr

Islamistický terorismus je bezprostředně považován za největší globální bezpečnostní hrozbu 21. století. Tento fenomén se díky medializaci a rychlému šíření na sociálních sítích tak stává převládajícím tématem, které je nejčastěji publikováno. Terorismus je celosvětový negativní jev, který dokáže narušit činnost celé společnosti, ať již z hlediska politického, sociálního nebo ekonomického. Tento fenomén vyžaduje neustálou pozornost a především mezinárodní spolupráci a angažovanost mezi státy při realizaci opatření v boji proti terorismu. Hlavní úlohu v boji proti terorismu mají právě zpravodajské služby jednotlivých států.

Cílem práce byla stručná definice pojmu terorismu a charakteristika typologie terorismu z hlediska motivace, tato práce také představuje hlavní cíl terorismu. Další kapitoly se zaměřují na definici islamistického terorismu jako globální bezpečnostní hrozby. Dále práce projednává o notoricky známé organizaci Islámský stát, jenž má na svědomí několik teroristických útoků v Evropě, ale i mimo Evropu, které jsou zde popsány. Následným cílem této práce bylo nastínění právních a politických protiteroristických nástrojů Evropské unie a její opatření vůči radikalizaci.

Praktická část práce s sebou přináší odpovědi od respondentů dotazníkového šetření týkající se terorismu a bezpečnosti v České republice. Občané České republiky považují svou zemi za velmi bezpečnou a neobávají se teroristického útoku, avšak terorismus považují za jednu z největších hrozeb dnešní doby. Z dotazníkového šetření vyplývá, že respondenti mají jasnou představu a za hlavní příčinu terorismu považují právě islamismus a z toho plynoucí islamistický terorismus.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BERÁNEK, O., OSTŘANSKÝ, B. Islámský stát: Blízký východ na konci časů. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Academia, Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 2016, s. 92-94., ISBN 978-80-200-2654-5.
2. BONIFACE, P. Les guerres de demain. Paris : Seuil, 2002.
3. ČEJKA, Marek. Encyklopedie blízkovýchodního terorismu. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 80., ISBN 978-80-87029-19-0.
4. DANICS, Š., TEJCHMANOVÁ, L. Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus. 1. vyd. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2017, s. 118., ISBN 978-80-7452-122-5.
5. DLOUHÁ, J., DLOUHÝ, J., MEZŘICKÝ, V. Globalizace a globální problémy. Vydavatel : Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí, 2007, s.31., ISBN 80-87076-01.
6. HEYWOOD, A. Politické ideologie. Praha : Vydavatelství a nakladatelství Victoria Publishing a.s., 1994. s 156., ISBN 80-85865-10-6
7. HÜBSCH, H. Fanatičtí bojovníci ve jménu Alláha: kořeny islámského teroru. Přel. M. Macková. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2002. s. 65-68., ISBN 80-206-0609-2
8. CHMELÍK, Jan. Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty. Linde Praha, a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2001, s. 26. ISBN 80-7201-265-7.
9. MAREŠ, Miroslav. Terorismus v ČR. 1 vyd.. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s 243. ISBN 80-903333-8-9.

10. PIKNA, B. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. 2. vyd., Linde Praha, a.s., 2010. s.363. ISBN 978-80-7201-813-0.
11. PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 397., ISBN 978-80-7201-889-5.
12. PIKNA, Bohumil. Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie. Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, s. 25., ISBN 80-7201-615-6.
13. PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce. 3 rozš. vyd. Praha : Linde, 2006, s. 353-354., ISBN 80-7201-619-9.
14. PILAR, P. Terrorism and U. S. Foreign Policy. Washington : Brookings Institution Press, 2001.
15. ŘEHÁK, David, FOLTIN, STOJAR. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agentura vojenských informací a služeb, 2008. s. 8., ISBN 978-80-7278-443-1.
16. SOULEIMANOV,E. Terorismus : pokus o porozumění : Terorismus: Pokus o terminologickou jasnost. Praha : Sociologické nakladatelství, 2010. s. 40., ISBN 978-80-7419-038-4.
17. STRMISKA, M. Terorismus a demokracie. Pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2001, s.14., ISBN 80-903333-8-9.
18. THORNTON, T. P. Terror as a Weapon of Political Agitation. In Internal War: Problems and Approaches. New York : Free Press of Gleonce, 1994, s.22-24.
19. TICHÝ, L. a kol. Terorismus a energetika na Blízkém východě a v severní Africe, dopady pro EU a ČR. Vydavatelství : Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i.. Praha, 2017, s.25., ISBN 978-80-87558-29-4.
20. Walzer, M. Just and Unjust Wars. A Moral Argument with Historical Illustrations. New York : Basic Books, 1992, s.197.

Elektronické zdroje

1. Kořeny Islámského státu [online]. Praha: Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z WWW: <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/historie.html>
2. Islámský stát byl poražen na posledním zbytku svého území na východě Sýrie. Znamená to konec samozvaného chalífátu. [online]. Praha : Economia, a.s., 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z WWW: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-66536590-islamsky-stat-byl-porazen-na-poslednim-zbytku-sveho-uzemi-na-vychode-syrie-znamena-to-definitivni-konec-samozvaneho-chalifatu.html>
3. IDNES.cz: Při teroristickém útoku na London Bridge zemřel útočník a další dva lidé. [online]. Praha : MARFA, 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z WWW: http://idnes.cz/zpravy/zahranicni/londyn-strelba-london-bridge-velka-britanie.A191129_152116_zahranicni_kha.html
4. EICHLER, Jan. Globální terorismus jako vážná hrozba pro civilní obyvatelstvo. In: The science for population protection [online]. Lázně Bohdaneč: Institut ochrany obyvatelstva, 2013. s. 1,2,4,5. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z WWW: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/14/106.pdf>
5. ZVÁNOVEC, V. Salafismus [online]. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z WWW. <https://www.cdk.cz/salafismus>
6. Ideologie a symboly [online]. Praha: Borgis, a.s., 2016 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z WWW: <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/ideologie-a-symboly.html>
7. Propaganda [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2019-11-14]. Dostupné z WWW: < <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/propaganda.html> >
8. Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>
9. CNN: 2015 Charlie Hebdo Attacks Fast Facts [online]. Londýn: CNN, 2018, 24.12.2018 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW:

<https://edition.cnn.com/2015/01/21/europe/2015-paris-terror-attacksfast-facts/index.htm>

10. Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>
11. Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>
12. IDNES.cz: Útok v Londýně má osmou oběť, policie našla tělo v Temži [online]. Praha: MAFRA, 2017, 07.06.2017 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW:<idnes.cz/zpravy/zahranici/manchester-londyn-utok-policie-podezrely.A170607_061943_zahranicni_jol.html>
13. IDNES.cz: Útočník z Barcelony byl mezi zabitými teroristy v Cambrils, uvedla policie [online]. Praha: MAFRA, 2017, 18.08.2017 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW:<https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/spanelsko-barcelona-cambrils-chodci-auto-teroriste-teroristickyutok.A170818_053733_zahranicni_hm1>
14. Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>
15. Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: < <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html> >
16. Teroristické útoky v zahraničí [online]. Praha : Borgis, a.s., 2016 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z WWW: < <http://special.novinky.cz/islamsky-stat/teroristicke-utoky-v-zahranici.html>>

Legislativní dokumenty

1. Stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston přednesené dne 31. května 2016. [online]. CURIA : [cit.2020-03-07]. Dostupné z WWW: < http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=54BB67CAB5755CA004B52BF898ABBE2B?docid=179041&text=&doclang=CS&pageIndex=0&cid=7801641.html>.

2. Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů Evropský program pro bezpečnost [online]. EUR-Lex : 2015 [cit. 2020-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0185.html>>
3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/541, ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV [online]. EUR-Lex : [cit. 2020-02-06]Dostupné z WWW : <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32017L0541.html>>
4. Směrnice evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES [online]. EUR-Lex : [cit. 2020-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849.html>>

Seznam zkratek

CBRN - Program solidarity EU

CIA – Central Intelligence Agency

CSIS – Kanadská bezpečnostní a zpravodajská služba

DNA – kyselina deoxyribonukleová

EDU – Europol drugs unit

EP - Evropský parlament

EU – Evropská unie

Eurojust – Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci

Europol – Evropský policejní úřad

Hizballáh - libanonská šíitská politická a militantní organizace

Hizb-ut Tahrir – mezinárodní panislámská politická organizace

IS – Islámský stát

ISIL – Islámský stát v Iráku a Levantě

ISIS – Islámský stát v Iráku a Sýrii

NATO - Severoatlantická aliance

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OLAF – Evropský úřad pro boj proti podvodům

OSN – Organizace spojených národů

SIS – Schengenské informační centrum

SITCEN – Situační centrum unie

SUV – sport utility vehicle – sportovně užitkové vozidlo

VIS – Vízové informační centrum

WTO – World Trade Organization – Světová obchodní organizace

Seznam tabulek a grafů

Obrázek 1 Vyberte pohlaví.....	56
Obrázek 2 Vyberte prosím Vaši věkovou kategorii.....	57
Obrázek 3 Zvolte Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.	57
Obrázek 4 Co si představíte pod pojmem terorismus?	58
Obrázek 5 Co si představíte pod pojmem terorismus?	58
Obrázek 6 Považujete Českou republiku za bezpečný stát?	59
Obrázek 7 Do jaké míry si myslíte, že jsou migranti z Blízkého východu pro Vás hrozbou?	59
Obrázek 8 Jste pro přijetí migrantů z Blízkého východu?	60
Obrázek 9 Na jakých místech je podle Vás teroristický útok nejpravděpodobnější?.....	61
Obrázek 10 Jste ochotný/á tolerovat muslimskou víru v České republice?.....	61
Obrázek 11 Obáváte se, že by mohl v nejbližší době nastat v České republice bombový nebo střelný útok?.....	62